

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

Наука SCIENCE

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 36 (1390)

Cümə, 3 noyabr 2023-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

8 NOYABR

ZƏFƏR

Günü

Ulu Öndər Heydər Əliyevin və akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinə həsr edilmiş beynəlxalq elmi konfrans

Oktabrın 30-da AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin və akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinə həsr edilmiş "Görmenin fiziologiyası və peşə patologiyaları: fundamental və tətbiqi aspektlər" mövzusunda beynəlxalq konfransın və Azərbaycan Fizioloqlarının VI Konqresinin açılış mərasimi olub.

Tədbir AMEA Rəyasət Heyəti, Səhiyyə Nazirliyi, AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi, akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzi, Elm və Təhsil Nazirliyi akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutu və Azərbaycan Fizioloqlar Cəmiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə reallaşib.

Əvvəlce tədbir iştirakçıları Fəxri xiyabanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin və akademik Zərifə Əliyevanın mezarlarını ziyarət ediblər. Ümummilli Liderin və görkəmli oftalmologalının mezarları öününe əklil və gül dəstələri qoyulub, onların əziz xatirələri dərin ehtiramlı yad edilib.

Daha sonra iştirakçılar Mərkəzi Elmi Kitabxananın foyesində Ulu Öndər Heydər Əliyevə və akademik Zərifə Əliyevaya həsr edilmiş sərgiye baxış keçiriblər. Sərgide il ərzində AMEA-da dərc olunmuş Ulu Öndər Heydər Əliyevə həsr edilən 50-yə yaxın kitab, eləcə də akademik Zərifə Əliyevanın fealiyyətindən dair dünyanın müxtəlif dillərinə tərcümə olunmuş kitab, jurnal və konfrans materialları nümayiş etdirilib.

Tədbir Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli konfransı giriş nitqini ilə açaraq beynəlxalq tədbirin elmi əhəmiyyətini vurğulayıb. AMEA rəhbəri konfransda Türkiye, Rusiya, Belarus, Gürcüstan və digər ölkələrdən alim və mütəxəssislərin, tanınmış fizioloqların iştirak etdiyini diqqətən çatdırıb.

2023-cü ilin Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Heydər Əliyev İli" elan olunduğunu xatirladan akademik Isa Həbibbəyli il boyu ölkəmizdə və xaricdə, eləcə də AMEA-da görkəmli dövlət xadimina həsr olılmış silsilə tədbirlərin keçirildiyini ve bu tədbirlərin böyük elmi-mədəni hadisələrlə, Azərbaycanın tələyəklü məsələləri ilə daha da yaddaşalan olduğunu bildirib.

Akademik Zərifə xanım Əliyevanın zəngin elmi irsindən, Azərbaycan oftalmologiya elminin inkişafındakı xidmətlərindən danışan AMEA rəhbəri alimin elmi məktəb yaratdığını, elmi

kadrların yetişdirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli işlər gördüyü səyəlib. Zərifə xanımın həm də görkəmli içtimai xadim olduğunu deyərək alimin Ulu Öndərin apardığı böyük dövlətçi fealiyyətinə daim dəstək verdiyini qeyd edib.

"Konfransın keçirildiyi günlər Azərbaycanın çoxşərlik tarixinin nadir hadisələrinin baş verdiyi günlərə təsadüf edir", - deyə bildirən natiq Prezident İlham Əliyevin principial mövqeyi və diplomatiki fealiyyəti sayəsində tarixi ədalətin qələbə callığı və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin tam bərpa edildiyini vurğulayıb. Bu gün üçrəngli Dövlət Bayraqımızın Qarabağda, ölkəmizin her yerində vüqarla dalgalandığındı.

AMEA rəhbəri vurğulayıb ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ailəsindəki en önemli həyat prinsipi xalqa, millətə xidmət və sedaqt olub. Qeyd edib ki, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva da Ulu Öndərin ideyalarını böyük əzm və məharətə həyata keçirir, humanizm və insanperverlik ideallarını rəhbər tutaraq ölkəmizdə içtimai-sosial, mədəni sahələrdə genişməqyaslı layihələrə rəhbərlik edir.

Akademik Zərifə xanım Əliyevanın fealiyyətindən dair dünyanın müxtəlif dillərinə tərcümə olunmuş kitab, jurnal və konfrans materialları nümayiş etdirilib.

Akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinə çərçivəsində keçirilən tədbirlər dövlət başçısı, Mütəşəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış böyük dövlətçilik zəferlərinin içtimai siyasi mahiyyətini tam mənası ilə ortaya qoymuşdur.

Cıxışının sonunda AMEA prezidenti tədbirdə səslənəcək fikirlərin elmimizin inkişafına müsbət töhfə verəcəyinə inamını ifade edib.

Sonra Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri, akademik Əhliman Əmiraslanov çıxış edərək Ulu Öndər Heydər Əliyevin və akademik Zərifə Əliyevanın həsr edilmiş konfransın miqyasına, əhatə dairəsinə görə mötəber və yaddaşalan olacağına əminliyini bildirib. Vurğulayıb ki, Azərbaycan xalqı hər iki görkəmli azərbaycanlı şəxsiyyəti daim böyük hörmət və ehtiramla anır, onların vətənəmiz və xalqımız üçün xidmətlərin xüsusi minnətdarlıqla xatırlayırlar.

Tədbirdə çıxış edən səhiyyə nəzirinin müavini Nadir Zeynalov 2023-cü ilin ölkəmiz üçün bir sıra əlamətdar günlərlə zəngin olduğunu, ölkə Prezidentinin Ulu Öndər Heydər Əliyevin

və görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 100 illik yubileyi ilə bağlı müvafiq sərəncamlar imzaladığını xatırladıb. O, Ulu Öndərin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi hər iki dövrə elm, təhsil, tibb və digər sahələrin inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğıdan, akademik Zərifə xanım Əliyevanın Azərbaycan tibb elminin, oftalmologiya və fiziologianın inkişafına verdiyi dəyərli töhfələrdən söz açıb.

Konfransda çıxış edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova bildirib ki, görkəmli oftalmoloq Zərifə Əliyevanın tədqiqatlarının əsas istiqamətlərini traxoma xəsteliyinin klinikası, görme organının fiziologiyası, peşə xəstəliklərinin təsiri nəticəsində baş verən göz patologiyalarının profilaktikası, diaqnostikası, həmçinin kimya sənayesi müəssisələrinin işçilərində görme organının vəziyyəti və s. təşkil etmişdir. Vitse-prezidentin sözlərinə görə, bu tədqiqatların nəticələri bir sırada sanballı əsərlərdə, o cümlədən "Terapevtik oftalmologiya", "Oftalmologianın aktual problemləri", 2 hissədən ibarət "Görmə organının peşə patologiyası" kimi fundamental monoqrafiyalarda əksini tapmışdır.

Daha sonra Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Türk dünyası İqtisad fakültəsinin dekanı, prof. Mehmet Yüce, Rusiya Elmlər Akademiyasının İ.P.Pavlov adına Fiziologiya İnstitutunun Görmenin fiziologiyası laboratoriyasının müdürü, professor Yuri Şelepин, akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzinin direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Elmar Qasimov, akademik A.Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun baş direktoru, professor Ulduz Həsimova, Gürçüstan Respublikası İ.Beritashvili adına Eksperimental Biotibb Mərkəzinin laboratoriya müdürü, professor Merab Tsaqarəli, Özbəkistan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Mərkəzi Asiya Tibb Universitetinin tədris işləri və beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektoru, professor Murodjon Botirov və başqaları çıxış edərək akademik Zərifə xanım Əliyevanın zəngin irsini, tibbin müxtəlif sahələri üzrə apardığı tədqiqatlarının və fundamental əsərlərinin Azərbaycan elminin inkişafındaki müstəsna rolundan danışır, beynəlxalq konfransın işinə uğurlar arzulayıblar.

Konfrans işini plenar və bölmə iclasları ilə davam etdirib.

Tədbirə oktyabrın 31-də yekun vurulub.

Qərbi Azərbaycan toponimləri ilə bağlı içtimai dinləmə

Oktabrın 31-də Milli Məclisə Regional məsələlər komitəsinin təşkilatçılığı ilə "Qərbi Azərbaycan toponimləri: tarixin təhrif olunmasından ədalətin bərpa edilməsinədək" mövzusunda içtimai dinləmə keçirilib.

Dinləmədə Milli Məclisin deputatları, Prezident Administrasiyasının, AMEA-nın, Ədliyyə Nazirliyinin nümayəndələri, Milli Məclis yanında Toponiymiya komissiyasının, Qərbi Azərbaycan İcmasının üzvləri, hüquqşunas alım və tədqiqatçılar, hemçinin belediyələrin, vətəndaş cəmiyyətinin təmsilciliyi və ekspertler iştirak ediblər.

Dinləməni giriş sözü ilə açan Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov bir neçə gündən sonra xalqımızın 8 Noyabr - Zəfer Günü qeyd edəcəyini bildirib. O, 44 günlük Vətən müharibəsində əldə edilmiş Zəferimizin Qərbi Azərbaycanın olan soydaşlarımızın öz tarixi torpaqlarına qayğısı üçün yeni imkanlar yaratdığını vurgulayıb, xalqımızın arzu-

larının bir-birinin ardına reallığa çevriləyini qeyd edib.

Sonra AMEA-nın presidente, Milli Məclis yanında Toponiymiya komissiyasının sədri, Milli Məclisin deputati Isa Həbibbəyli "Qərbi Azərbaycan toponimlərinin Ermenistan tərəfindən saxta yollarla təhrif edilməsi və ədalətin bərpası yolları" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

O, Prezident İlham Əliyevin Qərbi Azərbaycana qayğılı konsepsiyasını irali sürməklə həm ölkəmizdə, həm də regionda və global miqyasda Azərbaycan heçqətlərinin qatdırılması, soydaşlarımızın tarixi ata-baba torpaqlarına qayğıması və öz milli-mədəni ərsinə sahiblənməsi istiqamətində yeni konseptual baxışlar formalasdırmasından danışır.

Akademik XX əsr boyunca indiki Ermenistan erazisində xalqımıza aid adların ardıcıl olaraq total şəkildə təmamilə dəyişdirilməsinin, silinməsinin mərhələləri və formaları barədə məlumat verib, bunu miqyasına görə dünyada görünməmiş hadisə kimi xarakterizə edib.

Sonra Qərbi Azərbaycan İcmasının idarə Heyətinin sədri, Milli Məclisin deputati Əziz Ələkbərov "Qərbi Azərbaycana Qayğılı Konsepsiyası və müsər mərhələdə zoraklıqla dəyişdirilmiş toponimlərin bərpa edilməsi çalışmaları" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

İcmə sədri ermənilərin Cənubi Qafqaza köçürüldükli ilk gündə azərbaycanlılar qarşı apardıqları etnik təmizləmədən, xüsusən son 200 ilədə Qərbi Azərbaycan ərazisində tarixi-mədəni abidələrimiz, coğrafi adları, toponimlərimiz dəyişdirilməsi siyasetində bəhs edib. O vurgulayıb ki, ermənilər dəyişdirə bilənlərini tarixi-mədəni ərsimizi isə yer üzündən siliblər.

Qərbi Azərbaycan İcmasının sədri Prezident İlham Əliyevin Qərbi Azərbaycan mövzusuna göstərdiyi diqqət-dən söz açaraq, dövlətimizin başçısının ideya müəllifi olduğu Qərbi Azərbaycana Qayğılı Konsepsiyasından danışır.

Dinləmədə Milli Məclisin komitə sədrləri Əhliman Əmiraslanov, Musa Quliyev, deputatlar Sabir Rüstəmxanlı, Hikmet Məmmədov, Məlahət İbrahimqızı, Fəzail Ağamalı, Səbinə Xasayeva, Nizami Cəfərov, hemçinin tədbirdə iştirak edən qonaqlardan Abel Məhərrəmov, Firudin Cəlilov, İbrahim Bayramov, Ülviiye Zülfüqar, Zakir Eminov, Tənzile Rüstəmxanlı, Hüməmet Musayev, Təmrəz Tağıyev çıxış ediblər.

Çıxışçılar Qərbi Azərbaycanda mədəni ərsimizin planlı şəkilde mehv olunmasından və menimsənilməsindən söz açıb, tarixi torpaqlarımızda toponiymələrin və digər coğrafi adların, milli ərsimizin bərpası, xalqımızın öz yurduna qayğısının təmin edilməsi barədə qeyd və təkliflərini irəli sürüblər.

AMEA-da Zəfər Günüñə həsr olunmuş təntənəli tədbirlər keçirilir

Rəyasət Heyətinin iclasında bir sıra mühüm məsələlər müzakirə edilib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, Rəyasət Heyətinin üzvləri, Rəyasət Heyəti aparatının şöba müdürü, elmi müəssisə və təşkilatların baş direktorları və aidiyyəti şəxslər iştirak ediblər.

Iclas giriş sözü ilə akademik İsa Həbibbəyli açaraq tədbirin gündəliyi barədə məlumat verib.

Əvvəlcə akademik Teymur Kərimliyə 70 illik, AMEA-nın müxbir üzvü Nuru Bayramova isə 60 illik yubileyi münasibətlə AMEA-nın Fəxri fərmanlıları təqdim edilib.

Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin AMEA-nın vitse-prezidenti, Informasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru, akademik Rəsim Əliquliyevin və həmin institutun şöba müdürü, AMEA-nın müxbir üzvü Ramiz Aliquliyevin 2023-cü il üzrə ABŞ-in Stanford Universitetinin hazırladığı dünyanın sənii inkişaf üzrə en nüfuzlu alimlərinin reytinq siyahısına seçildiklərini diqqətə çatdırıb və onları AMEA Rəyasət Heyəti adından təbrik edib.

Həmçinin biokimya və molekulyar biologiya sahəsində görkəmli türk alimi, Nobel mükafatı laureati, professor Əziz Səncərin AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyliye ünvanlaşdırılmış məktubu diqqətə çatdırılıb. Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Əziz Səncər məktubunda Azərbaycanla qarşılıqlı elmi əlaqələrin inkişaf etdirilməsində və elmimizin beynəlxalq məqyasda təbliğində yaxından iştirak etməkdən məmənluğunu bili dirib.

Daha sonra iclasda elmi-təşkilati məsələlər müzakirə olunub.

Iclasda müzakirəyə çıxıran birinci məsələ AMEA-da 8 Noyabr - Zəfər Günüñə qeyd edilməsi haqqında olub.

Məsələ ilə bağlı çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, 2020-ci il sentyabrın 27-də edəletin bərpası, torpaqlarının işğaldan azad olunması üçün Azərbaycan xalqı Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevi ilə Vətən mühabibəsinə başladı. Bu müqəddəs amal uğrunda bütün Azərbaycan xalqı Prezident İlham Əliyevin etrafında birləşib sefərber və həmçinin oldu.

44 gün süren hərbi çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, 2020-ci il sentyabrın 27-də edəletin bərpası, torpaqlarının işğaldan azad olunması üçün Azərbaycan xalqı Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevi ilə Vətən mühabibəsinə başlıdı. Bu müqəddəs amal uğrunda bütün Azərbaycan xalqı Prezident İlham Əliyevin etrafında birləşib sefərber və həmçinin oldu.

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin ölkənin sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi baxımından inkişafı istiqamətində son iyrimi ilde həyata keçirdiyi dövlət siyaseti, düzgün müəyyənleşdirilmiş xarici siyaset və diplomatik münasibətlər, Azərbaycan xalqının ezmə və iradesi, iqtisadi güclü, müasir ordu quruculuğu və xalq-iqtidarı birliliyi bu mühabibədə qələbəni təmin edən əsas amillər idi", - deyə akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb.

Diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyev xalqımızın qüdrətinin və milli qırurumuzun təntənəsi-

ne çevrilən, dövlətimizin nüfuzu və gələcək inkişafı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edən bu misilsiz qələbənin əbədiləşdirilməsi məqsədi ilə Şuşa şəhərinin işğaldan azad edildiyi noyabr ayının 8-nin Azərbaycan Respublikasında Zəfər Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd edilməsi haqqında 3 dekabr 2020-ci il tarixli Sərençam imzalayıb.

Həmçinin AMEA prezidenti bildirib ki, 19-20 sentyabr 2023-cü il tarixlərində heyata keçirilən lokallı antiterrör tədbirləri ilə Qarabağda Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya quruluşu bərpa edildi, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev şəhəri Azərbaycan bayrağını Xankəndi şəhərində ucaldı.

"Azərbaycan Respublikası öz ərazi bütövlüyüն bərpa etməklə sosial-iqtisadi inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoymusdur. İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış Azərbaycanın 2030-cu ilədək beş Milli Prioritetindən biri kimi müəyyən olunmuşdur. Bu prioritetə uyğun olaraq heyata keçirilən məqsədönlü və genişmiyyətli layihələr Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının sürətli dirçəlməsinə, əhalinin dayanıqlı məskunlaşmasına və davamlı iqtisadi aktiviliyinin təmin olmasına xidmet edir, habelə əhəmiyyətli ərazilərin yüksək inkişaf etmiş regional əməkdaşlığı üçün sağlam bünövrə yaradır", - deyə AMEA prezidenti söyləyib.

Iclasda, Rəyasət Heyəti tərəfindən AMEA-da Zəfər Günüñə həsr olunmuş təntənəli tədbirlərin təşkili, qaziler, mühərbiə iştirakçıları və şəhid ailələri ilə görüşlərin, xatire günlerinin keçirilməsi, Qarabağ mühərbiəsinə, mühərbiə qəhrəmanlarına, şəhidlərə həsr olunmuş ənənəvi və virtual kitab sərgilərinin hazırlanması barədə qərar qəbul edilib.

Tədbirdə müzakirə olunan növbəti məsələ olke başçısının 28 sentyabr 2023-cü il tarixli Sərençamına əsasən hazırlanmış "Akademik Ziya Bünyadovun 100 illik yubileyi ilə bağlı AMEA-nın Tədbirlər planı"nın təsdiq edilməsi haqqında olub.

AMEA-nın inkişafında akademik Ziya Bünyadovun tarixi xidmətləri olduğunu deyən akademik İsa Həbibbəyli sözügeden Sərençamın dövlət başçısının Akademiyaya diqqət və qayğısının növbəti təzahürü olduğunu bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Sərençamın icrasını təmin etmək məqsədilə AMEA-nın Rəyasət Heyəti tərəfindən "Akademik Ziya Bünyadovun 100 illik yubileyi ilə bağlı AMEA-nın Tədbirlər planı"nın təsdiq edilməsi haqqında olub.

Diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyev xal-

dovun 100 illik yubileyi haqqında" qərar qəbul olunub. Diqqətə çatdırıb ki, qərarda AMEA Rəyasət Heyətine akademik Ziya Bünyadovun anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilmiş elmi sessiyanın keçirilməsi, AMEA-nın İctimai Elmlər Bölmesinə Şərqsünaslıq Institutunun bazasında ənənəvi "Akademik Ziya Bünyadov qiraətləri"nin teşkil ediləməsi və müvafiq materialların çap olunması ilə bağlı tapşırıqlar verilib.

Daha sonra Rəyasət Heyəti tərəfindən "Akademik Ziya Bünyadovun 100 illik yubileyi ilə bağlı AMEA-nın Tədbirlər planı" təsdiqlənib.

Iclasda, o cümlədən "İraq Respublikasında ya-

şayan türkmanlarla tarixi, mədəni və humanitar sahələrdə əlaqələrin genişləndirilməsinə dair AMEA-nın Tədbirlər planı" haqqında müzakirələr aparılıb.

Məsələ ilə əlaqədar çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, AMEA Rəyasət Heyətinin 12 iyul 2023-cü il tarixli qərarı ilə İraq-Türkman Araşdırmaçılar üzrə Əlaqələndirmə Şurası yaradılıb və şura-yaya İraq-Türkman tarixi, dili, ədəbiyyatı, mədəniyyəti, etnoqrafiyası və folkloru ilə bağlı araşdırılmaların əlaqələndirilməsi və sistemli koordinasiyası istiqamətində tədbirlərin heyata keçirilməsi tapşırılıb.

Akademik qeyd edib ki, əhəmiyyətli qərarda İraq-Türkman Araşdırmaçılar üzrə Əlaqələndirmə Şurasına AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər bölməlerinin elmi tədqiqat müəssisələrinin təkifləri nəzərə alınmaqla İraq Respublikasında yaşayan türkmanlarla tarixi, mədəni və humanitar sahələrdə əlaqələrin genişləndirilməsinə dair AMEA-nın Tədbirlər planının hazırlanması barədə müvafiq tapşırıq verilib.

Qeyd olunan məsələnin İraq-Türkman Araşdırmaçılar üzrə Əlaqələndirmə Şurasının 2023-cü il 20 oktyabr tarixli iclasında müzakirə olunduğu, şura üzvlərinin rəy və təkliflərinə əsasən Tədbirlər planının layihəsinin hazırlanlığını söyləyib.

Bundan eləvə, Şuranın bu günlərdə baş tutan ilk iclasında AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik Institutunun Dialektologiya şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dosent Kübra Quşayevanın "Iraq-Türkman ləhcəsinin tarixi-dialektoloji təsviri" mövzusunda məruzəsinin dirlənilidiliyi, eləcə də kərkükli şair, tədqiqatçı, ədəbiyyatşünas, ictimai xadim Dr. Şəmsəddin Kuzəçin'in "Çağdaş Türkman ədəbiyyatı" mövzusunda elmi seminarının keçirildiyini bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli, o cümlədən İraqın 7 universitetində Türkologiya fakültəsinin fəaliyyət göstərdiyini və əhəmiyyətli fakültələrin Azərbaycan dili, lüğəti, ədəbiyyatı, tarixi, folkloru, arxeologiyası ilə bağlı elmi ədəbiyyatda ehtiyacları olduğunu söyləyib, əhəmiyyətli fakültələrin neşr ehtiyaçını ödəmək üçün AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarından kitabları toplanaraq göndərileceyini vurgulayıb.

Iclasda qeyd olunanları nəzərə alaraq, AMEA Rəyasət Heyəti "İraq Respublikasında yaşayan türkmanlarla tarixi, mədəni və humanitar sahələrdə əlaqələrin genişləndirilməsinə dair Tədbirlər planı"nı təsdiq edib.

Tədbirdə, eyni zamanda AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova Laçın şəhərində Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məsələlərin mərkəzləşdirilmə qaydada həll edilməsi üçün yaradılmış Əlaqələndirmə Qərargahının nezdində fəaliyyət göstərən idarələrə Mərkəzin Ekoloji məsələlər üzrə işçi gruppun iclasında iştirakı barədə məlumat verib. Qarabağda kəhrizlərin bərpası və su ehtiyatlarının idarə olunmasında onlardan istifadə perspektivləri, Laçın şəhərində yaşlılıqların mühafizəsi və bərpası perspektivləri və digər mühüm məsələlərin müzakirə edildiyini söyləyib.

Iclasda, həmçinin İraq-Türkman Araşdırmaçılar üzrə Əlaqələndirmə Şurasının tərkibində, eləcə də AMEA-nın "İlin Genç Alimi" Müükafatının Əsasnaməsində dəyişiklik edilib, AMEA-nın Naxçıvan Bölmesinin struktur və stat cədvəli təsdiqlənib.

Həmçinin akademik Nazim Məmmədovun 70, AMEA-nın müxbir üzvü Valeh Cəfərovun 80, AMEA-nın müxbir üzvü Zülfüqar Zülfüqarovun 110 illik yubileyleri haqqında qərarlar qəbul olunub.

Iclasda qeyd olunan məsələlər ətrafında akademiklər - Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev, Rasim Əliquliyev, Gövhər Baxşəliyeva, AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımlı, professorlar Habil Qurbanov, İmamverdi Həmidov və başqları çıxış edərək fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Sonda bir sırar cari məsələlər, eləcə də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təşkilatçılığı ilə cari ilin noyabr ayında keçiriləcək "Nobel mükafatına aparan yolun dərsləri: mif, çətinliklər, uğurlar və çağırışlar" mövzusunda elmi konfrans hazırlıqları müzakirə olunub.

Zəfər calmış xalqımızın tarixi fəlsəfəsi yazılır

"Bu əsəri əsərə getirmək üçün həm etnoqraf, həm tarixçi, həm də filosof olmaq önemlidir və bu baxımdan Azərbaycan elmi üçün çox əhəmiyyətli", - deyə akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, təşkil edilən bu müzakirələr Azərbaycanda milli fəlsəfənin tədqiqatlarını ortaya qoymaq üçün yeni bir başlanğıcdır.

önce tədqiqatçıların kommunikativ əlaqələrini gücləndirmək lazımdır.

Sonra Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun baş direktoru, professor İlham Məmməzdəzə, elmi işçisi, fəlsəfə elmləri doktoru Əbülhəsen Abbasov, şöbə müdürü, fəlsəfə elmləri doktoru Füzuli Qurbanov, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Söleyt Zeynalov, Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun baş elmi işçisi, tarix elmləri doktoru Vəqif Abışov, əhəmiyyətli aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, Mübariz Ağalarlı, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ramil Ağayev, "Kredo" qəzetiin baş redaktoru Oli Rza Xəlefli və başqları kitab haqqında çıxış ediblər. Qeyd olunub ki, Zəfər calmış xalqımızın tarixi fəlsəfəsinin yazmaq günümüz, xalqımız və dövlətlimiz üçün çox önemlidir, çünki bu tarixi Qələbədən sonra

xalqın düşüncə terzi, inam tərzi dəyişdi. Əsərdə fəlsəfi, tarixi, metodoloji istiqamətləri ehədən çoxsaylı elmi-informativ məlumatlara rast gəlinməkdir. Müəllif bu monoqrafiyada Azərbaycanda fəlsəfə fikir tarixinə nəzər yetirək, bu sahədə öz qənətlərinini qeyd etmiş, tarixin fəlsəfəsi haqqında əhəmiyyətli məqayisələr aparmış, həmçinin sovet dövründə Azərbaycan tarix elmine təqdim edilən metodoloji istiqamətlərin təqdimidən də yer ayırmışdır.

Sonda çıxış edən iclasın sədri, akademik Nərgiz Axundova dosent Xəliyəddin Xəliliyinin "Çəresiz qalanda insanların sığındığı fəlsəfə" kitabının müstəqilliyimizin yaratdığı ideyalarından əsərəye geldiğini, onu müzakirəsinin milli fəlsəfənin inkişafına tekan verəcəyini söyləyərək seminarə yekun vurub.

Nizami Gəncəvi Zəngəzura səfər edibmiş - AMEA prezidentindən açıqlamalar

İsa Həbibbəyli: "Qərbi Azərbaycanda 600-dən çox Azərbaycan toponimlərinin dəyişdirilməsi haqqında Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi və Ali Soveti vaxtılıq rəsmi qərar qəbul edib"

Deputat, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli "Yeni Müsavat"a müsahibə verib.

Öslində bu günlərdə Abşeron ərazisində yaradılan yeni yaşayış məntəqəsinin adı ilə bağlı müzakirələr müsahibə üçün köprü rolunu oynadı. Milli Məclis yanında Toponimiya Komissiyasının iclasında Komissiyanın sədri Isa Həbibbəyli bir neçə gün əvvəl bildirmişdi ki, Abşeron rayonunun inzibati ərazisində yeni salınmış yaşayış məntəqəsinə ad verilməsi ilə bağlı vətəndaşlardan müraciət daxil olub. Müraciətdə həmin yaşayış məntəqəsinə "Şəfəq" adının verilmesi teklif olunub və həmin yaşayış məntəqəsinin "Şəfəq" adlandırılmasının məqsədəməvafiq hesab edilib.

- **İsa müəllim, bir coxları hesab edir ki, yeni yaşayış məntəqələri yaradırsa, ora şəhidlərimizlə, zəfərimizlə bağlı adlar qoysula, da-ha yaxşı olar. Abşeronda yaradılan yeni yaşayış məntəqəsinə Şəfəq adı verildi. Bu, bir az da sovet dövründən qalma adları xatırlatdı. Nədən bu adın üzərində dayanıldı?**

- Şəfəq sözünün tarixin bütün dövrlərinə və bundan sonraki dövrlərə də aid olacaq çox nikbin mənalı var. Onu yalnız bir içtimai formasiya ilə elə-qələndirmek doğru deyil. Niye, bizim günümüzün öz şəfəqləri yoxdur? Niye də olmasın? Var və dənə böyük şəfəqlərin içerisinde Azərbaycan bu gün cənab Prezidentin apardığı siyasetin nəticəsində yaşayır. Toponimiya Komisiyasında adların dəyişdirilməsi, müəyyənəlməsi məsələsinə baxılar-kən ilk növbədə orada yaşayan əhalinin, icmanın təklifləri nəzəre alınır. Bu ilin fevral ayında məcburi kökçükən və qaçqınlar üçün nəzərdə tutulmuş 88 binənda yaşayan icmanın nümayəndələri 3 dəfə müraciət edərək baxıda yaran-aq yeni yaşayış məntəqəsinin adının Şəfəq olmasına arzu ediblər və protokolu imzalayaq, rayon icra Hakimiyətinde de məsələyə baxılıb və icma nü-mayəndələrinin təklifləri nəzəre alınır. Biz bu məsələyə baxarkən araşdırma da apardıq. Araşdırma apararkən toponimlərin dəyişdirilməsi, yenidən müey-yən olunması ilə bağlı beynəlxalq qay-dalarla uyğun olaraq həmin yere aid olan yerli topominin nə olması məsəle-sini də daim diqqət mərkəzində keçir-rirk. Aydın oldu ki, həmin 50 hektar ərazidəki 88 mənzəlin titkintisi apardı-ğı yer "Quldar otlaq yeri" adlandırılub. Sumqayıtla Abşeronun qovşağından olan ərazidir. Orada əhali heyvandarlıqla məşğul olub. Quldar sözü bu gün heç bir cəhdəndən bizim reallıqlarımıza uyğun gelmediyi üçün icmanın təklifi əsasında "Şəfəq" adını qəbul etdi. Həmin adamların da bir çoxu çadır düsərgələrində, vəqonlarda, yataqxanalarda yaşayır, ora köçməş şəxslerdir. Həmcinin şəhid ailələrinin üzvləridir, qazi ailələri, qaçqınlardır. Bu mənada həqiqətən onların heyatında yeni bir şəfəq doğub. Bu Şəfəq adı müstəqil Azərbaycanın doğurduğu yeni şəfəqi ifadə edir, fikrime, tamamilə məntiqlidir və qanunuyağundur. Nə üçün biz şəfəq sözünü ancaq sosializmə aid edirik. Bizim bu günümüzün böyük reallıqlarının her addımı böyük şəfəqlərdən xəber verir. Mənçə, bu məqamda tamam doğru addır. İcma neyi təklif edir, biz onun əsasında fikir mübadiləsi aparırıq. İcmanın budefəki fikri müstəqil Azərbaycanın hazırlı tətə-nəsine tamamilə uyğundur.

- **Bəs, şəhidlərimizin adlarının əbədiləşdirilməsi, yeni yaşayış məntəqələrinə şəhidlərimizin adının verilməsi ilə bağlı təkliflərə münasibəiniz necədir?**

- Şəhidlərimizin adlarının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı ölkəmizdə böyük işlər görürlər, dövlət səviyyəsində tədbirlər həyata keçirilir. Şəhidlər hörmət və eh-tiram hər birimizin borcudur. İcma tər-

findən belə bir teklif olsayıd, biz onu məmənliyətə yerinə yetirirdik.

- **İsa müəllim, ayri-ayrı bölgələrdə toponimlərin əsəssiz olaraq dəyişdirilməsi ilə bağlı narahatlıqlar var. Hesab olunur ki, doğru-düz-gün araşdırımlar aparılmışdan, heç bir əsas olmadan qədim yer adları dəyişdirilib, bir sıra hallar-da əsəb hala salınıb. Bu adlara yenidən baxıla bilərmi?**

- Toponimiya Komissiyasına indiyə qədər bir neçə adların dəyişdirilməsi ilə bağlı məsələləre baxmışq. Ne qədər təəccübələ olsa da, deymik ki, müstəqilliyimizin bərpasından 32 il keçməsinə baxmayaraq, bir neçə il bundan qabağa qədər rayonlarımızın bir çoxunda "Kom-muna", "Sovet kəndi"nə bənzeyən, hə-qıqtən sosializmdən qalmış adlar var idi. 27 belə adı müxtəlif iclaslarında Toponimiya Komissiyası deyidi. Adları dəyişdirərkən də məhz həmin yaşayış məntəqələrinin yerləşdiyi erazideki toponimləri, tarixi mənbələrdə o məntəqənin qədim adını, ağsaqqalların verdiyi tövsiyə və təklifləri təhlil edib, yekun qərara gəldik. Ele bilirom ki, həm kənd, həm rayon içtimaiyyəti razı qaldı. Biz bu mənənədə elmi prinsiplər, beynəlxalq normalar əsasında Azərbaycanın müstəqil dövlətliyinin prinsiplərini də nəzərə alaraq, Azərbaycan kəndlərinin tarixi adlarını, yaxud toponimlərde yaşayan adları bərpə etdik. Bu, milli-mənəvi dəyərlərimizə, soykökümüzə, özümüze qayışda bağlı problemləri də özündə ehtiva edir.

- **Tarixi adlarımızın kütlevi şəkilde dəyişdirildiyi Qərbi Azərbaycanla bağlı hansı işlər aparılır? Toponi-miya Komissiyasının bu məsələ ilə bağlı hansı təşəbbüsleri var?**

- Ermənistanda, Qərbi Azərbaycan-da 600-dən çox Azərbaycan toponimlərinin dəyişdirilməsi haqqında Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi və Ali Soveti vaxtılıq rəsmi qəbul etdi. Həmin adamların da bir çoxu çadır düsərgələrində, vəqonlarda, yataqxanalarda yaşayır, ora köçməş şəxslerdir. Həmcinin şəhid ailələrinin üzvləridir, qazi ailələri, qaçqınlardır. Bu mənada həqiqətən onların heyatında yeni bir şəfəq doğub. Bu Şəfəq adı müstəqil Azərbaycanın doğurduğu yeni şəfəqi ifadə edir, fikrime, tamamilə məntiqlidir və qanunuyağundur. Nə üçün biz şəfəq sözünü ancaq sosializmə aid edirik. Bizim bu günümüzün böyük reallıqlarının her addımı böyük şəfəqlərdən xəber verir. Mənçə, bu məqamda tamam doğru addır. İcma neyi təklif edir, biz onun əsasında fikir mübadiləsi aparırıq. İcmanın budefəki fikri müstəqil Azərbaycanın hazırlı tətə-nəsine tamamilə uyğundur.

- **Bəs, prezidenti olduğunuz AMEA bu kimi məsələlərlə bağlı nələri planlaşdırır, yaxud reallaşdırır?**

- AMEA-da Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası hazırlanır. Həmin ensiklopediyada bütün yer, tarixi adlarımız, tarixi abidələrimiz, eyni zamanda şəhər, təyfa adlarımız, bu istiqamətdə nələr varsa, hamısı öz əksini tapacaq. Qərbi Azərbaycanın görkəmli simaları, yaradıcı şəxsiyyətləri, tarixi şəxsiyyətləri bare-də Akademiyanın müxtəlif institutlarının

verdiyi çoxlu sayıda təkliflər nəzəre alınıb. Ensiklopediya artıq birinci mərhələdən içi grupp tərəfindən tərtib olunub, qurtarılıb. Bu günlərdə Humanitar və icti-mələk elmlər bölməsində baxılacaq, ondan sonra Akademiyada yaradılmış Qərbi Azərbaycan üzrə Tədqiqatçıların Əlaqələndirmə Mərkəzində geniş icti-maiyyətli iştirakı ilə müzakirə ediləcək və qəbul olunacaq. Proses davam edir. Bu, bizim borcumuzdur. Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyanın heyata keçirilməsinə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının borcu və töhfəsidir. Ümumiyyətlə, toponimlərimizə bağlı ciddi iş gedir.

- **Ümumiyyətlə, tarixi Azərbay-can torpaqlarında toponimlərimiz xeyli hissə dəyişdirilib. Həmin adların yaşadılması, imkan olarsa, qarşılıqlı əmekdaşlıq şəraitində bərpası olduqca vacib məsələdir...**

- Akademiyada 3 şöbə yaradılıb. Tarix İnstitutunda Qərbi Azərbaycan şöbəsi, Folklor İnstitutunda Qərbi Azərbaycan şöbəsi, Dilçilik İnstitutunda xüsusi şöbə yaradılıb. Həmcinin Coğrafiya İnstitutunda Coğrafi adalarla bağlı şöbə var. Bu şöbələrin qarşısında cənab Prezidentin qarşıya qoymuş məsələlər, Qərbi Azərbaycanın müstəqil dövlətliyinin prinsiplərini də nəzərə alaraq, Azərbaycan kəndlərinin tarixi adlarını, yaxud toponimlərde yaşayan adları bərpə etdik. Bu, milli-mənəvi dəyərlərimizə, soykökümüzə, özümüze qayışda bağlı problemləri də özündə ehtiva edir. AMEA bu proseslərden kənardə deyil, eksinə, onun içərisindədir.

- **AMEA-nın töhfə vermek istədiyi başqa hansı sahələr var? Bir aralar Akademiyanın adı bir qayda olaraq qalmaqallarda çəkilirid...**

- Akademiyada yeniləmə prosesi gedir. Həm struktur İslahatları aparılır, lüzumsuz şöbələr leğv olundu. Bir-biri-ne yaxın, amma eyni funksiyani yerinə yetirən paralel şöbələr birləşdirildi. Yeni dövrün çağırışlarına uyğun olaraq yeni şöbələr yaradılıb. Hətta eləvə ştat vəhidi, maliyyə istəmədən iki yeni institutun yaradılması haqqında təkliflə çıxış etmiş, proses gedir.

- **İsa müəllim, lütfən, səmimi de-yərdinli, sizin fəaliyyətinizə mane olan şəxslər, cəvralar, qüvvə-lər yoxdur ki? Məsələn, keçmiş president Ramiz Mehdiyev və torəfdarlarının...**

- Yox. Şikayet eleməyimizə əsas yoxdur. Biz cənab Prezidentin rəhbərliyi altında, Azərbaycan dövlətinin reallıqlarına uyğun şəkildə öz fəaliyyətimizi aparırıq. Ele bilirom ki, bizim fəaliyyətimiz üçün dövlətimiz hər bir şəraitit yaradıb. Amma medİada reallıq demək əve-zine, hər hansı təsadüfi faktı şıxırdıb, böyüdüb, içtimai rəyə çevirmek istəyənlər olub, mən buna çox təessüf edirəm. Əlbəttə, bəlkə də bu, yeniləmə prosesinin bütün cəmiyyətlərdə olduğu kimi, birdən-birə həzm olunmaması ilə əlaqədardır. Yeniləmə prosesi bir az məarifçilik, bir az səbr, bir az ardıcılıq tələb edir. Biz səbrliyik, ardıcılış şəkildə öz fə-

liyyətimizi davam etdirmək istəyirik. Fikrimiz Akademiyamızı yeniləşdirmədən ibaretdir.

- **Ənənəvi sual: bəs bizim "Nobel"çimiz nə vaxt olacaq?**

- (Gülür.) Bu barədə proqnoz vermə çətindir. Nobel arzu ilə verilmir. Men də çox arzu edirəm ki, Bakı neftinin, kapitalının, sərmayesinin böyük yer tutduğu Nobel mükafatı alanlar arasında Azərbaycan vətəndaşı da olsun. Biz bu yaxınlarda "Nobel mükafatına gedən yoluñ dərsleri: mif, reallıqlar, çətinliklər və çağırışlar" adlı konfrans keçirəmek isteyirik. Nobel mükafatı laureati Əziz Sancara da müraciət etmiş ki, onlayn qaydada qoşulsun. Ölkəmizdə Nobel üzrə tədqiqatlar aparan, bu sahə ilə ya-xından maraqlanan adamları cəlb etmişik, məruzəçilər müyyənəlib. Məqsədimiz kimimiz Nobel mükafatına namizədliliyini irəli sürmək deyil, məqsədimiz Nobel gedən yoluñ dünya təcrübəsini öyrənmək, çətinlikləri meydana qoymaq, prioritətlərini gündəmə getirmək, elmi mühümütlər, Akademiyamızı da-doğru kökləməkdir. Əlbəttə, zaman-zaman iddiacılar da çıxacaq. Məni çox na-rahat edən məsələ var: Nobel mükafatı haqqında ele mif yaranıb ki, Azərbaycanda heç təşəbbüs edən de yoxdur. Biz o eforiyani, mif qırmaq isteyirik. İsteyirik ki, Azərbaycanda Nobele gedən yoluñ təcrübəsini öyrənən, bu yolu keçən iddiacılarımız olsun. Özünənəm qaytarmaq isteyirik. Bəziləri ele bili ki, biz yişib, namızed irəli sürəcəyik. Minlərlə namızedlər vermişələr, amma gərek reallıqlar olsun. Hazırda bizim işimiz o reallığı gelecekde hazırlamaqdən ibarətdir. Bu, tekə Nobelle bağlı deyil. Nobel təqdim olunan əsərlər dənə elmin prioritetləri deməkdir. Biz AMEA-nın işini həmin Nobel mükafatı alan görkəmli alımların apardığı elmi araşdırımları doğru yola yönəldirmək isteyirik ki, onun içində sabahın ham görkəmli alımları çıxa bilər, hem də Nobel də olmasa, digər mükafatları alanlar çıxa bilər. Hətta heç mükafat almasın, əsl real, qalıcı, ölkəmizin inkişafına xidmet edən, insanları dəyişən, inkişaf etdirən elm yaranıa bilər.

- **Zəngəzur dəhlizi ilə Naxçıvana nə zaman getməyi planlaşdırırsınız?**

- (Gülərək.) Bu bizim ən böyük arzularımızdır biridir. Hesab edirəm ki, Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan Prezidenti təcəbül etmək istəyir. Hətta Ermenistana hamidan çox xeyiridir. Mən eminim ki, biz sizinlə bir yerde Zəngəzur dəhlizini qədərək Naxçıvana, oradan da Türkiyəyə gedəcəyik.

- **AMEA alımları Zəngəzur həqiqətlərinin dünya alımları arasında yailması istiqamətində hansı iş-işləri çəkilirid...**

- Zəngəzur dəhlizi məsələ Zəngəzur probleminin öyrənilməsini tələb edir, bu da ayri bir mövzudur. Akademiyada işşaldən azad olunmuş ərazilərlə bağlı Dövlət Programının tərkib hissəsi kimi elmi tədqiqatlar aparılır, kitablar çap olunur, o cümlədən Qərbi və Şərqi Zəngəzurla bağlı. Yeni nəsilin əsərlərinin ingilis və digər dünya dillərində dən-yada çap olunmasına əvvəlki kimi mənələr yoxdur. Dündür, təşəbbüsler azdır, təessüf ki... Buz başa düşürük ki, el-mimizin naliyyətlərinin dünyaya çatdırmasaq, öz həqiqətlərimizi, dünyaya çatdırma biləmeyeceyik. Zəngəzur həqiqətləri ilə bağlı Tarix İnstitutunda iki yaxşı kitab yazılıb, biz onları ingilis dilinə tərcümə etmək isteyirik. Sizindən de maraqlı olar, mən indi bu mövzuda yazmağa hazırlaşram: Nizamî Gəncəvi Zəngəzura sefer edib, Atabay hökməri ilə görüşüb. Xeyli materiallar toplamışam, yaxın günlərdə bu barədə yazacağam. Zəngəzur qədim Azərbaycan torpağıdır. Mən inanıram ki, aparılan siyaset, orta-yata qoşulan mövzü Zəngəzur dəhlizinin açılmasının həyata keçirilməsini təmin edəcək, siz də, biz də, dünya xalqları da. Cindən Avropayaqəd Zəngəzur dəhlizindən keçib gedə biləcəklər...

Elişad PASASOV
"Yeni Müsavat",
28 oktyabr 2023-cü il

ELM

Elmi ekspedisiyaların təşkili və aparılması qaydalarında dəyişiklik edilib

Elmi ekspedisiyaların təşkili və aparılması qaydalarında dəyişiklik edilib.

Bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov noyabrın 1-də Qərar imzalayıb.

Qərara əsasən, elmi ekspedisiyaların təşkili və aparılması Qaydalarında bir sıra normalar dəyişdirilib, o cümlədən ekspedisiyaların xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq, arxeoloji ekspedisiyaların fəaliyyət müddəti artırılaraq ən çox 60 gün, bu ekspedisiyalara mülki-hüquqi müqavilə əsasında cəlb edilən şəxslərin sayı artırılaraq 10 nəfərdən çox olmamaqla müyyən edilib.

Eyni zamanda, bəzi kateqoriya üzrə işçilərin eməyinin ödənilməsi, nəqliyyat vasitələrinin, bina və mənzillərin icarə haqqının, nəqliyyat vasitəsi üçün yanacaq və sürt-kü materialları xər

Elmin əsl dəyərini dərk edən, ondan millətin xeyrinə istifadə edə bilmək qüdrətinə sahib olan Lider

Azərbaycan tarixində bir neçə yüz ildən sonra ilk dəfədir ki, ölkənin ərazisi düşmən tapağından tam şəkildə azad edilib. Bu gün Azərbaycanın Dövlət Bayrağının bütün Qarabağda, o cümlədən Şuşada, Xocalıda, Xankəndi şəhərində daşlaşdırılması yeni bir dövlətin qurulmasına, müstəqillik qazanmasına bərabər tutula biləcək möhtəşəm tarixi hadisədir. Bu hadisə xalqımıza, bütün dünya azərbaycanlılarına heç vaxt görünməmiş özünəinam, ruh yüksəkliyi qazandırdı, böyük bir sevinc yaşatdı. Bütün bunlar Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uzaqqorən siyasetinin uğurlu nəticələridir.

Bu fikirləri açıqlamasında **AMEA-nın vitse-prezidenti akademik İrada Hüseynova** bildirib. Akademik son 20 ilin ictimai və iqtisadi həyatın bütün sahələrində olduğu kimi, elm və təhsilin de sürətli inkişafı, maddi-texniki, kadr potensialının əhəmiyyətli şəkildə yenilənməsi və daha da gücləndirilməsi ilə yadda qaldığını deyib: "Prezident İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi 20 ildə fundamental və tətbiqi elmin inkişafı Azərbaycan dövlətinin böyük diqqət ayırdığı və xüsusi qayğı ilə yanaşdırı sahələrdən olub. Bu illərdə demokratik cəmiyyətin, liberal bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadi siyasetin yeni müstəvide gücləndirilməsi, neft gəlirlərinin məqsədyönlü idarə olunaraq intellektual kapitala çevrilməsi, qeyri-neft sektorunun innovativ iqtisadiyyatın əsasını təşkil etməsi, kiberinformasiya cəmiyyətinin formalasdırılması və en müasir texnologiyaların tətbiqinən genişləndirilməsi müstəqil Azərbaycan dövlətinin strateji hədfləri sırasında yer alb. Azərbaycan Respublikasının inkişafının məhz elmin, elmi-texniki tərəqqinin və təhsilin səviyyəsindən əhəmiyyətli dərəcədə asılı olduğuna diqqət çəkən Prezidentin irəli sürdüyü "qara qızılı insan kapitalına çevirməliyik", "biz iqtisadi inkişafımızın geləcək istiqamətlərini müyyən edərək güclü elmi esaslara söykənməliyik" kimti tezislər xüsusən son 20 il ərzində ardıcıl surətdə reallaşdırılıb".

Akademik bildirib ki, elm və təhsilin inkişafı 2003-cü ildən davamlı olaraq qəbul edilən və yerinə yetirilən coxsayılı dövlət proqramlarının və milli strategiyaların müüm tərkib hissələri olub, bir sıra hallarda isə sırf bu istiqamətdə bu və ya digər dövlət sənədləri, qanunvericilik aktları qəbul edilib. Azərbaycan Respublikasında regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair 2004-cü ildən başlayaraq qəbul edilən və reallaşdırılan dövlət proqramları, "Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə Milli Strategiya" və bunun həyata keçirilməsi ilə bağlı Dövlət Proqramı, "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" inkişaf Konsepsiyası, "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabetliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı"

və onlarla digər dövlət sənədləri, program və strategiyalar nümunə göstərilib.

AMEA-nın vitse-prezidenti öten 20 ildə elmlə və elmi fəaliyyətlə bağlı olke qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi prosesinin daimi xarakter aldığını da deyib: 2016-cı ilde "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbulu yeni mərhələnin başlanğıcını qoyub. Öten dövr ərzində bu qanunda dövrün tələblərinə uyğun bir neçə dəfə dəyişikliklər edilib, həmçinin qanunun yerinə yetirilmə mexanizmləri işlənilərə hazırlarıb. Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il 9 aprel tarixli Sərəncamına əsasən 27 Mart - Elm Günüñ təsis olunması Azərbaycanın yüksəlisində elmin vacib rolunu bir daha təsdiq etdi, elminin inkişafı ilə bağlı qarşıda duran vəzifələri, yeni dövr üçün elmin statusunu müyyəyənləşdirdi. Son 20 ildə Azərbaycan elmi dərin islahatlar dövrünü yaşayib desək, yanılmayıq. Dövrün və dünya elminde gedən tendensiyaların nəzərə alınması ilə 2022-ci ilə kimi AMEA tərkibində bir sira struktur dəyişiklikləri aparılıb. Olke üzrə müxtəlif elm sahələrinin müasir tədqiqat istiqamətləri müyyən edilib".

Akademik diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycan elmindən son illərdə intensiv xarakter almış struktur islahatları 2022-ci ilə kimi AMEA Biologiya və Tibb Elmləri Bölmesinin təbəlibində olmuş institutları da ehətə edib. Nazirlər Kabinetin tərəfindən 2022-ci il yanvarın 7-də Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının təbəlibində "Mərkəzi Nəbatat Bağı" və "Dendrologiya Bağı" publik hüquqi şəxsləri yaradılıb.

Məhz Azərbaycan xalqının və dövlətinin tələylükli problemlərinin həllində göstərdiyi qətiyyətli və ədalətli, eyni zamanda, düşənülmə və əzaqgörən qərarları ilə seçilən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 2022-ci il iyulun 28-də elm və təhsilin qarşılıqlı əlaqəsinin möhkəmləndirilməsi və bu sahələrdə idarəetmenin təkmilləşdirilməsi imkan verən, bu istiqamətdəki fəaliyyətlərin gücləndirilməsinə münbüt şərait yaranan müüm bir sənəd - "Azərbaycan Respublikasında elm və təhsil sahəsində idarəetmenin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" Fərmanı imzalayıb. Bu Fərmanla 2022-ci il kimi AMEA-nın tərkibində fealiyyət göstərmış bir çox elmi müəssisə, o cümlədən Biologiya və Tibb Elmləri Bölmesinin 8 institutu Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinə verilib. Eyni zamanda, Elm və Təhsil Nazirliyi yanında Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması islahatlar yolunda atılmış növbəti müüm adımlardandır.

Alim qeyd edib ki, nadir və nəqli kesilməkdə olan flora və fauna növleri, habelə onların mühafizəsi və bərpası üçün zəruri tədbirlər haqqında illüstrasiyalı elmi-tədqiqat məlumatlarını özündə eks etdirməklə müüm istiqamətverici sə-

nəd olan Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı Kitab"ının 2013-cü ildə dərc olunmuş 2-ci nəşri, 2023-cü ilin aprelində nefis tərtibatda çapdan çıxmış və Ulu Öndərin 100 illik yubileyinə həsr edilmiş 3-cü nəşri dövlətin müvafiq elm siyasetinə elmi kollektivlərin və sahə alımlarının böyük töhfəsi hesab edilə bilər.

Son dövrlər ölkədə kənd təsərүfatının inkişafı sahəsində formalasılmış potensial, xüsusilə müasir texnologiyaların tətbiqinin, həmçinin uzun illər ərzində işğal altında qalan torpaqların azad olunmasının ölkədə erzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə yeni hədəflərin müyyəyen edilməsinə imkan verdiyi deyən akademik İ.Hüseynova vurğulayıb ki, indi daha da irəliyə getmək, yuxarıda qeyd edilən sahələrdə, eləcə də Prezidentin çıxışlarında öz eksini tapan mühüm hədəflərin, o cümlədən Azərbaycanın özünü ərzaqlı buğda ilə ən azı 70-75 faiz təmin etməsi planlarının icrasına ciddi səy göstərmək lazımdır. Bütün bu proseslərdə elmin de fəal iştirakı tələb olunur.

Prezident İlham Əliyevin 2010-cu və 2015-ci illərdə AMEA-nın Ümumi yüksəcaqlarında və digər coxsayılı tədbirlərde Azərbaycan elminin müasir dövrün, 4-cü Sənaye İnqilabının çağırışlarına, erzaq və bioloji təhlükəsizliyin təmin olunmasına, ümumən ölkənin ehtiyaclarına istiqamətlənməsinə, alımların cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrində iştirakına dair dərin məzmunlu, program xarakterli çıxışları, elmin inkişaf perspektivləri ilə bağlı dəyərli tövsiyə və tapşırıqları dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyaseti kursunun başlıca strateji istiqamətlərini müyyən etməklə, bu kursun daha yüksək səviyyədə davamı baxımından səciviyə olub.

"Prezidentin 20 il ərzində Ulu Öndərin davamçısı kimi şəxsi keyfiyyətləri və iradəsi, qətiyyəti və elmi əsaslı idarəetməsi sayəsində Azərbaycan üçün əldə etdiyi bir sira müüm nailiyyətlərin və onların dinamikasının dünyada analoqu yoxdur. Azərbaycan Respublikasının qısa müddətdə kosmos ölkəsinə چərçəflişəsi və təqribi olmaq, əsasən 1993-cü ildə qəbul etdiyi və 27 il ərzində yerinə yetirilməmiş qalan, eləcə də işğalçı qüvvələrin Azərbaycan Respublikasının Kəlbəcər və Ağdam rayonlarından çıxmasını nəzərdə tutan 822 və 853 sayılı qətnamələr də məhz Azərbaycanın şəhərləri ilə icra edildi. Bunun davamı olaraq üstərəflı Bəyanatın müvafiq maddəsinin yerinə yetirilməsini, eləcə də münaqışının hərbi-siyasi həllini müyyənleştirdi.

8 NOYABR - Azərbaycan tarixinin qızıl səhifəsi

Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Ermənistan işğali altında olan Azərbaycan torpaqlarını azad etmək üçün Azərbaycan Ordusunun 2020-ci il sentyabrın 27-də Qarabağda başladığı genişmiqyaslı və uğurlu əks-hücum əməliyyatları nəticəsində noyabrın 9-dək 5 şəhər, 4 qəsəbə və 286 kənd işğaldan azad edildi.

44 gün ərzində Cəbrayıl şəhəri və rayonun 90 kəndi, Füzuli şəhəri və rayonun 53 kəndi, Zəngilan şəhəri, rayonun Mincivan, Ağbənd, Bartaz qəsəbələri və 52 kəndi, Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsi və 35 kəndi, Tərtər rayonunun 3 kəndi, Qubadlı şəhəri və 41 kəndi, Xocalı rayonunun 9 kəndi, Şuşa şəhəri, Laçın rayonunun 3 kəndi, həmçinin Ağdərə və Murovdəq istiqamətlərində bir neçə strateji yüksəklik, Zəngilanda isə Bartaz, Sığır, Şükürataz yüksəklikləri və daha 5 adılsız yüksəklik azad olundu.

Azərbaycan Vətən müharibəsinin 44 günü ərzində beynəlxalq hüquq principlərini, xüsusilə BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə rəhbər tutub öz ərazilərini azad etmək hüququndan istifadə edərək uğurlu və genişmiqyaslı əks-hücum əməliyyatları həyata keçirdi. Neticədə Azərbaycan dövləti oktyabrın 4-də Cəbrayıl şəhərinin, 17-də Füzuli şəhərinin, 20-də Zəngilan şəhərinin, 25-də Qubadlı şəhərinin işğalçılarından azad olunması ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi və 27 il yerinə yetirilməmiş qalan 874 və 884 sayılı qətnaməni özü icra etdi.

2020-ci il noyabr 8-i Azərbaycan tarixinə ən şanlı bir gün kimi yazıldı. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusu tarixi, mədəni və strateji əhəmiyyətə malik, Qarabağ tacı olan Şuşa şəhərini işğalçılarından azad etdi. Bu, 44 gün içərisində aparılan uğurlu əks-hücum əməliyyatlarının sırasında en müüm tarixi hadisə və böyük hərbi Qələbə oldu. Azərbaycanın hərbi-diplomatik uğurları, xüsusilə strateji əhəmiyyətli Şuşa şəhərinin azad edilməsi mühərribənin sonrakı gedisi, eləcə də taleyi ciddi təsir göstərdi və herb meydanında olduğu kimi, diplomatiya meydanında da uğurlarını şərtləndirdi.

Azərbaycanın hərbi-diplomatik Qələbəsi ilə nəticələnən 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində noyabrın 20-də Ağdərin və 25-də isə Kelbəcərin işğalından azad edilmiş 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanan Üçtərəflı Bəyanatın müvafiq maddəsinin yerinə yetirilməsini, eləcə də münaqışının hərbi-siyasi həllini müyyənleştirdi.

Bununla yanaşı, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi və 27 il ərzində yerinə yetirilməmiş qalan, eləcə də işğalçı qüvvələrin Azərbaycan Respublikasının Kəlbəcər və Ağdam rayonlarından çıxmasını nəzərdə tutan 822 və 853 sayılı qətnamələr də məhz Azərbaycanın şəhərləri ilə icra edildi. Bunun davamı olaraq üstərəflı Bəyanatın müvafiq maddəsinə əsasən Ermenistan silahlı qüvvələrinin 2020-ci il dekabrın 1-dən Laçın rayonundan çıxması Azərbaycanın hərbi-diplomatik uğurlarının nəticəsi kimi qiymətləndirilir.

Neticədə, Prezident İlham Əliyevin 2019-cu il oktyabrın 3-də "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik toplantısı kimi müüm beynəlxalq platformda qətiyyətə söylediyi "Qarabağ Azərbaycandır və nida işarəsi" devizi bir ilənən sonra, xüsusilə 44 gün ərzində reallığa çevrildi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mühüm beynəlxalq tədbirlərde dəfələrlə Ermənistanın işğalçılığı siyasetini ifşa edərək təcavüzkarın faşist ideologiyası yürütdüyünü və terrorizmin dövlət səviyyəsində dəstəkləndiyini bütün dünyaya bəyan etmiş, xüsusilə, Azərbaycan diplomatiyasının seyləri nəticəsində münaqışının həlli ilə bağlı BMT Baş Assambleyası, Qoşulmama Hərəkatı, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türkəlli Dövlətlər Təşkilatı və digər beynəlxalq təşkilatların sənədləri buna müvafiq hüquqi baza yaratmışdı.

2023-cü il sentyabrın 19-20-də Azərbaycan apardığı lokal antiterror tədbirləri nəticəsində həm ərazi bütövlüyünü, həm də suverenliyini bərpə edərək Cənubi Qafqaz regionunda sülhün bərqrar olması üçün əsaslı zəmin yaratdı. 2023-cü il oktyabrın 15-i dəha bir şərəflə gün kimi tarixə düşdü. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev Ağdərə, Xocalıda, Əsgəranda, Xocavənddə və Xankəndidə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaltdı.

Neticədə, ikinci Qarabağ müharibəsi son yüz ildə şərəf və qəhrəmanlıq salnaməsi kimi Azərbaycan tarixinə yazılıdı. Bu gün üçrəngli müqəddəs bayraqımız Azərbaycanın bütün işğaldan azad etmiş ərazilərində - Cəbrayılda, Füzulidə, Zəngilanda, Qubadlıda, Kelbəcərdə, Laçında, Ağdamda, Şuşada, Xocavənddə, Hadrutda, Ağdərədə, Xocalıda və Xankəndidə qırurla dalgalanır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan dövləti ikinci Qarabağ müharibəsindən sonra əzəli torpaqlarını işğaldan azad etməkə yanaşı, 100 il əvvəl - 1923-cü ilde Qarabağda meqsədi şəkildə pozulmuş inzibati-ərazi bölgüsünü də yenidən təmin etdi. Azərbaycan Prezidentinin 2021-ci il iyulun 7-də imzaladığı Fərman əsasən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının yaradılması ilə tarixi edalət bərpə edilmiş oldu.

9 Noyabr - Azərbaycan Dövlət Bayrağı Günü

Azərbaycan bayrağı ölkəmizin hər yerində dalğalanır

2020-ci il Azərbaycanın öz yeni tarixini yazmağa başladığı bir ildir. Məhz bu ildə Azərbaycanın müzəffər Ordusu, qəhrəman övladları, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin əmrini rəşadətlə yerinə yetirərək bayraqımızı işğaldan azad edilmiş ərazilərdə dalğalandırmağa başladılar.

Müqəddəs atributumuz olan üçrəngli bayraqımızın yaranma tarixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrünə təsadüf edir.

1918-ci il noyabrın 9-da Bakıda, hökumətin iclasında qəbul edilmiş dövlət bayrağı ilk dəfə həmin iclasın keçirildiyi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının binası üzərində qaldırılıb. Dövlət bayraqındakı mavi rəng Azərbaycan xalqının türk mənşəli olmasını, qırmızı rəng müasir cəmiyyət qurmaq, demokratiyani inkişaf etdirmək istəyini, yaşıl rəng isə İslam sivilizasiyasına mənşələrini ifadə edir. XX əsrin əvvəllerindəki milli ətibarlı ideologiyamızın üç teməl prinsipini təşkil edən bu düsturun müəllifi görkəmli Azərbaycan mütefəkkirlarından olan Əli Bəy Hüseynzadədir.

Azərbaycanın sovetlər dönməndə rəsmi dövlət bayrağı Azərbaycan SSRİ bayrağı ile əvəz olunsa da, milli varlığımızı əks etdirən üçrəngli bayraqımız hər zaman xalqımızın qəlbində yaşamış və yaddaşında qorunub saxlanılmışdır. Bunun məntiqi nəticəsidir ki, 1990-ci ildə Azərbaycanın böyük oğlu, ulu önder Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasına rəhbərlik edərkən bizini tanıdan, mənəviyyatımızı, milliliyimizi əks etdirən üçrəngli bayraqımız zala gətirdirək rəsmi dövlət bayrağı kimi təsdiq olunmasına heç nədən çəkinmədən nail oldu.

Sonradan isə məhz Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi müvafiq instansiyanın qarşısında məsələ qaldıraraq qəbul edilən qərarın rəsmiləşməsinə nail olmuş və 1991-ci il fevralın 5-də artıq Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı haqqında" Qanun qəbul edərək üçrəngli bayraqımızı Dövlət Bayrağı elan etmişdir.

30 il Azərbaycan tarixinin müstəqillik dövrünü əhatə edən üçrəngli bayraqımız Azərbaycanın müstəqilliyyinin qorunması, suverenliyinin bərpə olunması, qələbələrimizin təmin olunmasında iradəmizi daha da möhkəmləndirib, habelə bütün yarış platformalarında bizə mənəvi güc verib. Planətimizin bütün qitələrində keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə, ölkə başçısının bütün səfərlərində ən böyük sərvətimiz olan bayraqımızın yüksəkliklərdə dalğalanması Azərbaycan xalqının xoşbəxtlik rəmzinə çevrilib.

Ulu Öndər Heydər Əliyev ırsının davamçıları bayraqa olan böyük məhəbbət hissələrinin aşılanmasını Vətən borcu kimi yeni nəsillərə təbliğ edib, bayraqımızın daim ucada dalğalanması üçün hər bir azərbaycanlı məsuliyyət daşımağa təşviq edib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dövlət qurculuğu prosesinde hər zaman bayraqımıza olan məhəbbəti əsas hesab edib və bayraqımıza, milli adət-ənənələrimizə, mənəvi dəyərlərimizə, geləcək inkişafımıza yüksək həssaslıqla yanaşıb.

Məhz dövlətimizin başçısının 17 noyabr 2009-cu il tarixli Sərəncamı ilə 2010-cu ildən etibarən hər il noyabrın 9-u ölkəmizdə Dövlət Bayrağı Günü kimi qeyd olunmağa başlanılıb. Bu Sərəncamdan irəli gələn və Dövlət Bayrağını əhatə edən qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi mərhələli şəkildə həyata keçirilib, milli varlığımız və rəsmi atributumuz olan bayraqımızın müqəddəslisi qanunlarımızda öz əksini tapıb.

Bayraqımızın hər bir azərbaycanlı üçün müqəddəslisini biz bu gün də müşahidə etməkdəyik.

Fərhad Quliyev: "Azərbaycanın arxeoloji elmi dünyaya integrasiya olunmuş bir elm sahəsidir"

(əvvələ ötən nömrəmizdə)

- Məlumdur ki, rəhbərlik etdiyiniz institutun geniş beynəlxalq əlaqələri mövcuddur. Bu mövsümədə hansı beynəlxalq arxeoloji ekspedisiyalar fəaliyyət göstərir?

AMEA AEA-i yeni dövra qədəm qoyur. Bu yaxınlarda müəssisənin adında da dəyişikliklər ediləcək. Bununla əlaqədar tədqiqat işlərimizdə də ciddi dəyişikliklər baş verəcək, biz arxeoloji tədqiqatlarla bərabər olkemiz üçün olduğca vacib olan fiziki antropologiya sahəsinə də inkişaf etdirməliyik. Qazıntılar zamanı çoxlu sayıda qəbirlər üzə çıxarılır, aşkar edilən insan qalıqlarının DNT analizləri aparılmalı, insanların hansı xəstəliklərdən əziyyət çekmələri, ölüm səbəbləri, qədim dövrün pehrizi və digər məsələlər ciddi araşdırılmalıdır. Bu tədqiqatlara dünya elmində böyük tələbat var, bütün nüfuzlu elmi nəşrlərdə bu cür məlumatlar, analizlər xüsusi önem verilir və biz tədqiqatımızı dünya elminin tələblərinə uyğun tənzimləməliyik. DNT mövzusunun aktuallığını nəzərə alaraq, Türkiyənin Hacəttəpe, Ankara və İstanbul Universitetləri ilə six şəkildə işləyirik. Əsas məqsədimiz Türkiyənin məlumat Universitetlərinin dəstəyi ilə İnstitutumuzun nəzdində Fiziki antropologiya sahəsinə aid laboratoriyanın təşkil olunması olacaqdır.

Buna görə də İnstitutumuzda həm arxeoloji tədqiqatlar, həm fiziki antropologiya, həm də sosial antropologiya üzrə aparılan araşdırımlar kompleks şəkildə təşkil olunmalıdır. Söyügedən tədqiqatlar isə beynəlxalq layihələr vasitəsilə aparılabilir, çünki bizim qeyd olunan sahələr üzrə ciddi kadri çatışmazlığımız var. Bu boşluqları doldurmağın yolunu biz hələ ki, beynəlxalq əlaqələrdə görürük.

Bu il bizim Yaponiya, İtalya, Koreya, Almaniyadan olan mütəxəssislərlə danışqlarımız olub, tədqiqat işləri aparılıb. Həmçinin gözəltülərimiz həmin quruların biza kadr hazırlığında, yeni gənc əməkdaşlarımızın təcrübə toplamasında dəstək olmalıdır. Bu məsələnin həlli İnstitutumuzun əsas hədəflərindən biridir.

Ümumiyyətə, digər humanitar və icimai elmləri əhatə edən müəssisələrlə müqayisədə İnstitutumuzun hər zaman beynəlxalq layihələri çox olub. Çünkü Azərbaycanın arxeoloji elmi dünyaya integrasiya olunmuş bir elmi sahəsidir. Buna görə də bizim sahədə beynəlxalq layihələr çoxluq təşkil edir. Hətta İnstitutumuz layihə axtarışında olmadıqda belə bizə müxtəlif təkliflər daxil olur. Birge tədqiqat aparmaq arzusunda olan tərəfdəşərimizin çox olmasına baxmayaq araq çalışırıq ortaç mövzular üzrə layihələrə imza ataq.

Konkret olaraq bu il İtalya mütəxəssisləri ilə birgə Ağstafa rayonunda e.e. II minilliye aid qədim yaşayış yerində, Yaponiya mütəxəssisləri Damcılı mağarasında, Almaniya arxeoloqları ilə Şəmkir şəhərində yerləşən antik dövrə aid Saray kompleksində və Qəbələ şəhərində Koreyanı təmsil edən Seul Universitetinin alımları ölkəmizin arxeoloqları ilə müstərek tədqiqat işləri aparmışlar.

- Sentyabrın 18-də Azərbaycan Respublikası Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslərin təleyinini aydınlaşdırılması üçün milli və beynəlxalq səylərin artırılması" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib. Konfransda, Dövlət Komissiyasının işində AMEA Arxeoloji, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun iştirakı da qeyd edilib. Arxeoloqlar komissiyanın işinə necə yardımçı ola biliblər?

- Dövlət Komissiyası Qarabağda itkin düşmüş vətəndaşlarımızın mezarlıqlarının aşkar edilməsi işini həyata keçirir. Bu istiqamətdə 2022-2023 illərde Dövlət Komissiyası çox mühüm işlər gö-

rəb. Bele ki, Şuşa və Xocavənd rayonlarında kütəvli məzarlıqların aşkar edildiyi ərazilərdə aparılan qazıntı işlərində İnstitutumuzun əməkdaşları da feal şəkildə iştirak edib. Bu ilin mayında İnstitutumuz tərəfindən "Mehkəmə arxeologiyası və antropologiyası" mövzusunda beynəlxalq konfrans təşkil olunub. Ölkəmiz üçün mehkəmə arxeologiyası mövzusu yenidir. Hazırda bu mövzunun cəmiyyətimiz üçün əhəmiyyəti yüksəkdir. Bele olaraq halda mövzu ilə bağlı fəaliyyətimizi genişləndirməyi düşünürük. Göründüyü kimi fiziki antropologiya üzrə mütəxəssislerimizin işləməsi üçün təşkil etməyi düşünsəmiz çox vacibdir. Müasir günümüzün tələbidir.

Təəssüf ki, bu problemlə biz hər dəfə üzlesirik, buna görə elme gelən az bir sayda gəncər mütələq dəstək verilməlidir.

Ümumiyyətə, man hesab edirəm ki, elme kütləvi gənc kadr axını olmamalıdır, buna ehtiyac yoxdur. Məhz istedadlı, elmi potensiallı gənclər elmə cəlb olunmalı, onların əməyi layiqince qiymətləndirilməlidir.

- Və ənənəvi sualımız gələcək planlarınızın haqqındadır.

- Yaxın illərdə "Qafqaz Albaniyasının maddi mədəni irsi" problemini ön plana gətirməyi, bu mövzu ilə bağlı coxşaxəli tədqiqatlar təşkil etməyi düşünürük. Respublika ərazisində Qafqaz Albaniyasına aid möhəsəm abidələr var ki, onlar ciddi şəkildə araşdırılmalı, burada qazıntı işləri aparılmalıdır.

Həmçinin dünyadan bir sıra elmi-tədqiqat müəssisələrlə həyata keçirilən laiyihələrimiz konkret mövzular üzrə olacaq, qarşıya yeni tələblər qoyulacaq, konkret abidələr və dövrlərin aktual məsələlərini həll etmək üçün müştərək tədqiqatlar aparılacaq.

Gündəmdə duran məsələlərdən biri abidələrimizin ictimailəşdirilməsi məsələsidir. Qazıntı yerlərində konservasiya işlərinin aparılması hədəflərimizdən biridir. Bu məsələ ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin Mədəni İrsin Qorunması, İnkıfati və Bərpası üzrə Dövlət Xidməti ilə six əlaqələr yaradılır, birgə layihələrin həyata keçiriləcək planlaşdırılır.

Ümumiyyətə, bu qazıntı mövsumundə biz hansı sahədə boşluqlar, çatışmazlıqlar olduğunu müəyyən etdik. Aldığımız nəticələrə əsasən şəxsnə mənim qənaətim belədir ki, gələn il arxeoloji ekspedisiyaların fəaliyyət strategiyasında ciddi dəyişikliklər etməliyik. Arxeologiya bizə faktiki olaraq kriminalistika elməni oxşar dəllər verir: maddi mədəniyyət nümunələri aşkar olunur, faktlər ortaya qoyulur, və həmin nümunələr əsasında elmi nəzəriyyələr, elmi fikirlər yürüdürlər.

Bu baxımdan kadr potensialının artırılması üçün ciddi dövlət dəstəyinə ehtiyacımız var. Hələ ki, daha çox məvafiq ixtisaslar üzrə Türkiye universitetlərini bitirən tələbələrə arxalanır, onları böyük həvəsle işə götürürük, çünkü onlar zəruri biliklərə yiyələnilər. İnanıq ki, yaxın gelecekdə Azərbaycanda "Arxeologiya", "Antropologiya" və digər ixtisaslar üçün təhsil bazası yaranacaq.

- Bu sualdan irəli gələn elmin gələcəkdir.

- Bəli, çox vacib bir məsələdir. Ümumiyyətə, demək olmaz ki, bu gün gənclər elmə məşğul olmaq istəmir. Həyatlarını elmə hər etmek arzusunda olan çox istedadlı gənclərimiz var, onların istedadlarını, biliklərini nəzərə alaraq konkret sahələrə istiqamətləndirmək lazımdır. Amma gənclərə mütələq destek göstərilməlidir, onların sosial problemləri həllini tapmaqdır. Çox vaxt gənclər elmə gelir, bir müddətən sonra isə işlərini yarımqi qoyub daha yaxşı maddi təminatlı yerlərə üz tuturlar, elmdən uzaqlaşırlar. Bunun yalnız bir sebəbi var - sosial problemlər.

- Cox sağ olun. Sizə gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıq.

Müsahibəni apardı:
Nəzmin CƏFƏROVA
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru

Şuşa şəhəri: Azərbaycan mədəniyyəti Qafqaza və dünyaya

Noyabrın 1-də AMEA-nın Qafqazşunaslıq İnstitutunun təşkilatçılığı ilə "Şuşa şəhəri: Azərbaycan mədəniyyəti Qafqaza və dünyaya" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib.

Konfrans çərçivəsində Qafqazşunaslıq İnstitutunun neşrlərindən ibarət sərgi də təşkil olunub.

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında keçirilən konfransda əvvəlce Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, sonra şəhidlərimizin ezziz xatırosı bir dəqiqlik sükutla yad edilib.

Konfransı Qafqazşunaslıq İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımlı açaraq "Heydər Əliyev və Şuşa" mövzusunda məruzə edib. Məruzədə 1970-ci illərdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin Şuşa şəhərindəki tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunmasına, bərpasına qayğısı və qəbul edilən qərarlar təhlil olunub.

AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşəliyeva işə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərindən danışib.

Konfransda AMEA-nın bir sıra institutları, Azərbaycan, Türkiye, Rusiya, İtalya, Kanada və Ukraynadan olan 80-dən çox alim və tədqiqatçının Şuşa şəhərinin tarixi keçmiş, Şuşa şəhərinin mədəniyyət paytaxtına çevrilmesi istiqamətində görülən işlər, xarici tədqiqatçıların Şuşa şəhəri haqqında, Qafqazın mədəniyyət tarixində Şuşa şəhərinin yeri, Prezident İlham Əliyevin Şuşa şəhərə qayğısı və digər məsələlərə həsr edilmiş məruzələri 6 bölmə iclasında dinlənilib və müzakira edilib. Sonda yekun dəyərləndirmə aparılıb.

Zəfər Günü münasibətilə

AMEA Felsefə və Sosiologiya İnstitutunun Qadınlar Şurasının "8 Noyabr - Zəfər Günü" mövzusunda tədbiri keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə Felsefə və Sosiologiya İnstitutunun baş direktoru, professor İlham Məmməzdəzədə açaraq bu günün ehəmiyyətindən danışib, Zəfər Günü fəlsəfəsinin, elmi-siyasi mahiyyətinin şərh edib. 44 günlük Vətən mühərbiyi ilə Azərbaycanın regiona gətirdiyi yeni reallıqların fəlsəfəsinə toxunaraq Prezident İlham Əliyevin və xalq birliyinin uğurlu nəticəsinin və Zəfər Günü müqayisəli təhlilini aparıb. Həmçinin Vətən mühərbiyəsində institut alımlarının gördüyü işlərə, bu müddət ərzində qazanılan nailiyyətlərə de toxunub.

Sonra institutun İslam fəlsəfəsi şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, Vətən mühərbiyəsinin iştirakçısı Radif Mustafayev "Vətən mühərbiyi qənimət ədəbiyyatında: Azərbaycan həqiqətlərinə baxış" mövzusunda çıxış edib.

Daha sonra Radif Mustafayevin həyat yoluna həsr olunmuş İctimai televiziyanın hazırladığı film nümayiş etdirilib.

Tədbirdə İdrak nəzəriyyəsi və məntiq şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, Birinci Qarabağ mühərbiyəsinin iştirakçısı Fikret Nəbiyev, AR Qarabağ Qaziləri İctimai Birliyinin Xəzər rayonu üzrə sədri, Vətən mühərbiyəsinin iştirakçısı Tural Məmmədov, İdrak nəzəriyyəsi şöbəsinin müdürü, f.e.d. Füzuli Qurbanov "Prezidentin 20 illik fəaliyyəti: Zəfər fəlsəfəsinin bir aspektinə dair", Heydər Əliyevin siyasi irlə və azərbaycanlıq fəlsəfəsi şöbəsinin kiçik elmi işçisi Ceyran Hüseynli "Zəfər salnaməsinin şanlı 44 günü" mövzularında məruzə ilə çıxış ediblər. Tədbirdə institutun Etika şöbəsinin elmi işçisi Qoşqar Bağırov, professor Rəfiqa Əzimova, f.ü.f.d., Əli İbrahimov və digərləri də çıxış ediblər.

Sonra institut rəhbərliyi tərəfindən Tural Məmmədov, Radif Mustafayev və Fikret Nəbiyev Fəxri fərmanla təltif olunub.

Tədbirdə Eynulla Mədətli Ramiz Qasarçaylının "Qəleb", Əli İbrahimov Əhməd Cəmilin "Medal" və Ceyran Hüseynli "Gözün aydın, ey Vətən" şeirlərini səsləndiriblər.

Zəfər Günü ilə bağlı qazılərlə görüş

8 Noyabr - Zəfər Günü münasibətilə AMEA-nın Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində (LREM) tədbir keçirilib.

Əvvəlce vətən uğrunda canından keçen şəhidlərin xatırosı 1 dəqiqlik sükutla yad edilib.

Azərbaycan Vətən Mühərbiyi Veteranları İctimai birliliyinin Lənkəran rayon şöbəsinin sedr müavini Saleh Dositiyev, Azərbaycan Əfqan Veteranları İB-nin Lenkəran filialının sedri F. Hüseyinovun, Qarabağ qaziləri və basqalarının qatıldığı tədbiri mərkəzin direktoru, professor Fərman Quliyev giriş sözü ilə açaraq müstəqillik uğrunda xalqımızın keçdiyi şərflə yoldan danişib. F. Quliyev tədbir iştirakçılarını Azərbaycanın tarixinin qızıl səhifəsi olan Zəfər Günü münasibətilə təbrük edib.

LREM-in Tarix və ədəbiyyat şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, t.ü.f.d. Mayis Cəferov Zəfər Günü ilə bağlı geniş məruzə edib. O qeyd edib ki, Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə hərbi əməliyyatlar çərçivəsində Azərbaycan Ordusu işgalçı Ermenistanın 30 il ərzində qurduğu hərbi istehkamları, ordusunu darmadağın edərək, milli birlik və döyüşçülə-

rimizin igidiyi sayesində böyük qəlebə qazanıb. Bu böyük Zəfər, eyni zamanda, milli mənsubiyətdən asılı olmayaraq, xalqımızın "dəmir yumruq" ətrafında six birleşməsi, iqtidár-xalq birliliyi sayesində elde edilib. Noyabrın 8-də Şuşa şəhərinin azad olunması isə hər tariximiz qızıl səhifəsi oldu.

Məruzə etrafında Əfqan Döyüşçüləri Lənkəran rayon təşkilatının sedri, t.ü.f.d. Fəxrəddin Hüseynov, LREM-in direktor müavini, b.ü.f.d. Sevinc Hüseynova, Milli Qəhrəman atası Hacı Ələkbər Əliyev ürk sözlərini söyləyiblər, möhtəşəm zəfərdə xalq-iqtidár birliyinin mühüm rolundan söz açıblar.

Sonda tədbiri yekunlaşdırın professor Fərman Quliyev hamını Zəfər Günü münasibətilə təbrük edərək şəhidlərimizə rəhmət, qazılərimizə can sağlığı dileyib.

Şuşada bərpa və quruculuq işləri: nailiyyətlər və perspektivlər

AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunda 30 oktyabr 2023-cü il tarixində Şuşa şəhərinin 2023-cü il üçün "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsənə bağlı "Şuşada bərpa və quruculuq işləri: nailiyyətlər və perspektivlər" mövzusunda elmi konfrans keçirilib.

Konfransda institutun eməkdaşları ve tələbələr iştirak edib. Önce Tarix İnstitutunun icraçı direktoru, tarix elmləri doktoru İlqar Niftaliyev çıxış edərək qeyd edib ki, Şuşa işğaldən azad edildikdən sonra burada bərpa-quruculuq işləri və infrastrukturun qurulması ilə yanaşı, Şuşada şəhərin əsl simasının, tarixi və mədəniyyət abidələrinin bərpasına başlanılib.

Daha sonra tarix elmləri doktoru, professor Mais Əmrəhov "Şuşanın işğaldən azad edilməsinin hərbi-strateji əhəmiyyəti" mövzusunda geniş məruzə ilə çıxış edib. Bildirib ki, Azərbaycan xalqının dövlətçilik və müstəqillik tarixində şərəfi bir səhifə olan 44 günlük Vətən mühərbiyi zamanı böyük Zəfərə aparan yolda əldə edilmiş möhtəşəm uğurlardan biri, heç şübhəsiz ki, Şuşa şəhərinin işğaldən azad edilməsi oldu. Cümlə məhz Şuşa şəhərinin erməni işğalından azad edilmiş Qarabağda aparılan mühərbinin taleyiñin hell etdi, böyük və tarixi Zəfərin yolunu açdı. Bu şəhərin yenidən Azərbaycanın ayrılmaz parçasına çevrilmesi ilə bölgədə hərbi-strateji üstünlüyü ələ alınması da təmin edildi.

Şuşa şəhərinin ərazisi qədim abidələrlə zengin idi. Yerləşdiyi coğrafi məkana görə Şuşa şəhəri işğaldən azad edilmədən digər ərazilərin azad

edilməsi işini bitmiş hesab etmək olmazdı. Yalnız bu şəhərə hakim olmaqla bütün Qarabağın azadlığa qovuşmasını təmin etmək olardı. Bu mənada, Azərbaycanın işğal altında olan ərazilərinin tam azad edilməsi yolu Şuşa şəhərindən keçirdi. Azərbaycanın işğal altında olan ərazilərinin azad edilməsi, respublikanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi 44 gün davam edən Vətən mühərbiyəsində əsas məqsəd olsa da, bu yolda başlıca hədəf Şuşa şəhərinin işğaldən azad edilməsi idi.

2020-ci il noyabr ayının 8-i Azərbaycan tarixinə Şuşa şəhərinin işğaldən azad edilməsi tarixi kimi yazıldı. Bu şərəflə və qururlu tarix münasibətilə ələ noyabr ayının 8-də cənab Prezident İlham Əliyev əvvələc Fəxri xiyabanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin mezarını və Şəhidlər xiyabənini ziyarət etdi, tarixi qələbənin sevincini bölüşmək üçün Şəhidlər xiyabından radio və televiziya ilə Azərbaycan xalqına müraciət etmişdir.

Noyabrın 10-da imzalanmış Bəyənat Ermənistanın qeyd-şərtlərə təslim olduğunu dünyaya bəyan etməklə Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığı ilə bağlı BMT-nin tarixi qətnamələrini kağız üzərindən gerçək həyata köçürüdü. Noyabrın 8-i Şuşanın işğaldən azad edildiyi gün, noyabrın 10-u isə Vətən mühərbiyəsinin başa çatdığı gün kimi Azərbaycan tarixinə düşdü. Qədim tarixi, maddi-mədəniyyət abidələri ilə zəngin olan Qarabağ bölgəsi Azərbaycanın tarixi coğrafiyasının mühüm hissəsidir. Qarabağ bölgəsi Azərbaycan xalqının milli mədəniyyəti tarixində müstəsnə yer tutur. Qarabağ milli klassik musiqinin vətənidir. Dünya musiqi sənəti xəzinəsinə zənginləşdirən müğəm, xalq mahnıları, aşiq musiqisi Azərbaycanın mədəniyyət xadimlərinin yaradıcılığında şərəflə yer tutur. Nəfis memarlıq abidələri-məscidlər, məbədlər, saraylar, alban xristian kilsələri, körpülər, türbələr, xanəgahlar, karavansaraylar və qalalar xalqımızın bədii mədəniyyətinin bir növ "genofonu" nu formalasdıraraq onun zəngin ərsini təşkil edir.

Sonra tarix üzrə fəlsəfe doktoru, dosent Nigar Axundova "Şuşa Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtıdır", tarix üzrə fəlsəfe doktoru, dosent Ali Bayayev "İşğaldən azad edilmiş Şuşada bərpa və quruculuq işləri Büyük Qayıdışın tərkib hissəsidir", tarix üzrə fəlsəfe doktoru, dosent Gülnaz Mahmudova "Şuşada təhsilin inkişaf perspektivləri" mövzusunda çıxış ediblər.

Çıxışlardan sonra Mais Əmrəhov tələbələr kitab sergisi ilə tanış edərək, Tarix İnstitutunun eməkdaşlarının kitabları haqqında məlumat verib.

Şəhidlər xiyabanını ziyarət

8 Noyabr - Zəfər Günü ərefəsində AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzinin eməkdaşları Şəhidlər xiyabanını ziyarət ediblər.

Şəhidlərin məzarları üzərində gül dəstələri düzülüb, onların xatırosı ehtiyyatla yad edilib və ruhlarına dualar oxunub.

Bildirib ki, 30 ildən sonra Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun şanlı tarix yazaraq Qəlebə qazanması xalqımızda böyük ruh yüksəkliyi yaradıb. Həmçinin 2023-cü ilin sentyabr ayının 19-da keçirilən antiterror əməliyyatı nəticəsində Azərbaycanın suverenliyi tam olaraq təmin edilib.

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 36 (1390)

Пятница, 3 ноября 2023 года

Газета выходит с 1984 года

Великое возвращение

День Победы будет торжественно отпразднован в научных учреждениях и организациях НАНА

27 сентября 2020 года началась Отечественная война азербайджанского народа под руководством победоносного Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева за восстановление справедливости и освобождение наших земель от оккупации, и во имя этой священной цели весь азербайджанский народ объединился вокруг Президента Ильхама Алиева, проявил солидарность и отвагу.

Эти слова произнес президент НАНА академик Иса Габибейли в своем выступлении на заседании президиума. Сказав, что в ходе военных операций, которые длились 44 дня, победоносная азербайджанская армия освободила от оккупации более 300 населенных пунктов, глава НАНА добавил, что 8 ноября 2020 года благодарявшему в военную историю мира героизму и отваге азербайджанских солдат и офицеров была освобождена от армянской оккупации жемчужина Карабаха, древняя культурная столица Азербайджана - город Шуша, а затем враг был вынужден подписать заявление о капитуляции.

Единство народа и власти

Руководитель НАНА подчеркнул: "Государственная политика, проводимая на протяжении последних двадцати лет Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым в сфере социально-экономического, культурного и духовного развития, целенаправленная внешняя политика и грамотно выстроенные дипломатические отношения, решительность и воля азербайджанского народа, экономическая мощь страны, построение современной армии и единство между народом и властью - все эти факторы обеспечили нашу победу в этой войне".

Академик Иса Габибейли сообщил, что с целью увековечения этой блестательной победы, превратившейся в торжество могущества нашего народа и национальной гордости, а также имеющей исключительное значение с точки зрения повышения авторитета и дальнейшего развития нашего государства, Президент Ильхам Алиев подписал 3 декабря 2020 года Распоряжение, согласно которому день освобождения города Шуша от оккупации - 8 ноября торжественно отмечается в Азербайджанской Республике как День Победы.

В ходе локальных антитеррористических мероприятий, отметил руководитель НАНА, которые были реализованы 19-20 сентября 2023 года, в Карабахе был восстановлен конституционный строй Азербайджанской Республики, а в октябре победоносный Верховный главнокомандующий Ильхам Алиев поднял Государственный флаг Азербайджана в городе Ханкендени.

На новом этапе развития

Академик Иса Габибейли продолжил: "С восстановлением территориальной целостности Азербайджанской Республики начался новый этап ее социально-экономического развития. Великое возвращение на освобожденные от оккупации территории - один из пяти Национальных приоритетов Азербайджана до 2030 года. Целенаправленные и широкомасштабные проекты, которые реализуются в соответствии с этим приоритетом, служат ускоренному возрождению Карабахского и Восточно-Зангезурского экономических районов, устойчивому расселению населения и обеспечению продолжительной экономической активности, а также создают здоровые предпосылки для превращения этих территорий в высокоразвитый регион".

На заседании было принято постановление, согласно которому Президиумом НАНА будут организованы торжественные мероприятия, посвященные Дню Победы, пройдут встречи с гази, участниками войны и семьями шехидов, а также дни памяти, будут подготовлены традиционные и виртуальные книжные выставки, посвященные Карабахской войне, героям войны, шехидам.

Далее вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова рассказала о своем участии в заседании рабочей группы по экологическим вопросам Межведомственного центра, который функционирует при Координационном штабе, созданном для централизованного решения вопросов на освобожденных от оккупации территориях Азербайджанской Республики. Академик Гусейнова отметила, что на заседании обсуждались такие важные вопросы, как восстановление кяхризов в Карабахе и перспективы их использования при управлении водными ресурсами, охране и восстановлении зеленых массивов в городе Лачин и т.д.

Одним из вопросов, рассмотренных на заседании Президиума НАНА, было и обсуждение утверждения подготовленного в соответствии с

Распоряжением главы государства от 28 сентября 2023 года Плана мероприятий НАНА, связанных со 100-летним юбилеем академика Зии Бунявитова.

На республиканском и академическом уровне

Отметив, что известный ученый-востоковед внес весомый вклад в развитие Национальной академии наук Азербайджана, академик Иса Габибейли подчеркнул, что президентское распоряжение является очередным проявлением внимания и заботы главы государства по отношению к Академии наук.

Руководитель НАНА сообщил также, что для выполнения этого плана было принято постановление "О 100-летнем юбилее академика Зии Бунявитова", согласно которому Президиуму поручено провести научную сессию, посвященную 100-летнему юбилею академика Бунявитова, а Отделению общественных наук НАНА - организовать на базе Института востоковедения традиционные "Бунявитовские чтения" и издать соответствующие материалы.

В заключение заседания президиума были обсуждены текущие вопросы, а также работы, связанные с подготовкой к научной конференции "Уроки пути, ведущего к Нобелевской премии: мифы, трудности, успехи и вызовы", которая пройдет в ноябре текущего года при организации Национальной академии наук Азербайджана.

Среди важнейших мероприятий НАНА - и научная конференция, посвященная 100-летнему юбилею создания Общества исследования и изучения Азербайджана (ОИИА), которая состоялась в Институте литературы имени Низами Гянджеви НАНА и главной целью которой стало оценка роли этой структуры в становлении отечественной науки в XX веке, выявление и привлечение к исследованию малоизученных сфер и популяризация многогранной деятельности общества.

По словам главы НАНА, ОИИА, учрежденное 2 ноября 1923 года, является высшей научной структурой, созданной в республике для организации науки в Азербайджане и объединения ученых в рамках единой организации. Поскольку 100-летие Общества отмечается на академическом и республиканском уровне, Президиумом НАНА разработан План мероприятий.

Ильхам Алиев:
от "Контракта века" -
до Великой Победы

стр. 10 ⇨

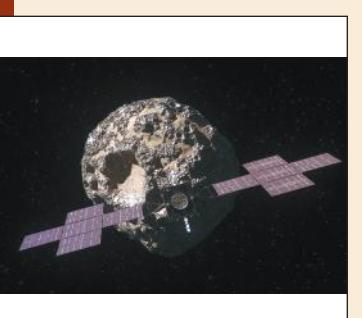
Опираясь
на идеалы гуманизма
и человеколюбия

стр. 11 ⇨

На платформе
ЮНЕСКО

стр. 11 ⇨

NASA launches
spacecraft to explore
metal-rich asteroid Psyche

стр. 12 ⇨

Ильхам Алиев: от "Контракта века" - до Великой Победы

За последние десятилетия в Азербайджане сформировался политик мирового класса

Как ни тривиально это звучит, но развитие как отдельно взятой страны, так и региона в целом на определенном отрезке времени может в гораздо более значительной степени определяться наличием углеводородов и других полезных ископаемых, чем политическим строем или уровнем демократизации. Подчас открытие одного гигантского месторождения нефти влияет на судьбу государства и его эволюцию больше, чем сумма всех других факторов.

Кавказ на протяжении последних столетий, да и в настоящее время, был и остается в эпицентре мировых процессов. Это связано с открытием и эксплуатацией нефтяных месторождений, прежде всего, на Абшеронском полуострове, а также в районах Грозного и Ставрополя. (Напомним, что в 1901 году Азербайджан давал более половины мировой добычи нефти).

На рубеже тысячелетий Каспийский регион вновь в центре мировой политики. Открытие гигантских месторождений (Астраханское, Тенгиз, Кашаган, Шах-Дениз, Азери-Чираг-Гюнешли, а в последующем таких крупных как Филановское, Центральное, Абшерон, Умид, Шафаг-Асман, Чалус и др.) на десятилетия определили регион как крупную сырьевую базу углеводородов мирового класса со всеми вытекающими последствиями.

В разряд геополитических перешли проблемы добычи, транспортировки, переработки и сбыта нефти и газа. А в ракурсе долгосрочной стратегии развития региона важнейшим вопросом стала оценка запасов и ресурсов региона.

Личная харизма лидера

Интрига с оценкой УВ-потенциала Каспийского региона стартовала в конце прошлого столетия, когда появились диаметрально противоположные оценки российских экспертов с одной стороны, и западных - с другой. Оценки различались почти на порядок.

Экономика и geopolitika. Как совместить интересы молодого независимого Азербайджана, метрополий и, как это ни прискорбно, колоний? Как уберечь государство от притязаний мировых экономических держав? Напомним, что в то время Кавказ в целом, и Азербайджан, в частности, напоминал пороховую бочку: Армения незаконно аннексировала порядка 30% территории Азербайджана, в стране - около миллиона беженцев, в соседней Грузии - военные конфликты с Абхазией и Южной Осетией, Чечня борется за свою независимость. В Азербайджане нарастают сепаратистские движения.

Говорят, что история не терпит сослагательного наклонения. Возможно, правы и те, кто утверждает, что для того, чтобы оценить произошедшие в тот период события, нужны десятилетия.

Согласно же моему сегодняшнему пониманию той непростой ситуации, трудно было даже представить себе, кто и главное, как мог бы вывести страну из кризиса. Я был лично знаком со многими политическими лидерами того периода. В большинстве своем они работали в системе Академии наук нашей страны. Это были образованные, порядочные и честные люди, романтики, не имеющие практического опыта руководства, тем более, - в масштабах государства, раздираемого внутренними и внешними противоречиями.

Лидеру страны требовалось политическое понимание ситуации, огромный авторитет не только в Азербайджане, но и во всем бывшем СССР.

Таким человеком был Гейдар Алиев. Его возвращение во власть в Азербайджане было, с моей точки зрения, одним из немногих, и, вероятно, единственными возможных вариантов сохранения государства. Личная харизма, имидж генерала КГБ, затем - первого зампреда Совмина Советского Союза делали его ключевой фигурой того времени и способствовали принятию единственно правильных

решений и пониманию этого со стороны общества не только в Азербайджане, но и во всем мире.

Не буду останавливаться на деталях того времени, о них написано достаточно. Главное, он остановил войну, подавил сепаратизм в стране, восстановил отношения с соседними государствами.

Не нефтью единой

Вечная проблема личности в истории - стратегическое видение Гейдара Алиева, смелость и умение брать на себя гигантскую ответственность стали важнейшими факторами в определении нефтяного будущего и подписания "Контракта века".

Наиболее ярко о роли Гейдара Алиева в строительстве Баку-Тбилиси-Джейхан было сказано в обращении Ильхама Алиева азербайджанскому народу: "Давайте представим, что было бы, если бы в 1994 году не был подписан "Контракт века"? Что было бы, если бы мы, благодаря усилиям Гейдара Алиева, в тяжелых условиях не приступили к строительству нефтепровода Баку-Тбилиси-Джейхан? С какими бы проблемами столкнулся Азербайджан? Какими могли быть сейчас позиции Азербайджана в мире? Конечно, представить это нетрудно. Главной предпосылкой уверенного развития Азербайджана в настоящее время является именно нефтяная стратегия, начатая великим лидером Гейдаром Алиевым в середине 1990-х годов. Эта нефтяная стратегия создала и будет создавать для нас большие возможности, которыми мы плодотворно воспользуемся".

Ключевой фигурой следующего этапа углеводородной эпохи стал Президент Азербайджана Ильхам Алиев, обеспечивший вместе с Гейдаром Алиевым дальнейшую практическую реализацию нефтяной стратегии. Глубокое понимание внешних и внутренних проблем, готовность принимать решения по реализации стратегии по нефти и газу привели к стратегическому успеху переговоров, приведших к подписанию исторического соглашения о транзите азербайджанского газа в Измир в 2011 году.

На фоне нарастающего энергетического кризиса в Европе возникла необходимость в поиске альтернативных источников энергоресурсов, которые смогли бы гарантировать энергетическую безопасность на длительную перспективу, и на первый план здесь выходят идеи Южного газового коридора.

От нефтяной стратегии - к зеленой энергетике, идеологом, автором и главной движущей силой которой является наш Президент и которую пока поддерживают все четыре страны. Но потенциал для увеличения числа участников имеется, потому что не только правительства, но и компании будут в этом заинтересованы. Поэтому нам необходимо предусмотреть, кто может стать потенциальным инвестором. Азербай-

джан надеется на Турцию, Грузию, Грецию, Болгарию, Албанию, Италию, Румынию, Молдову и Венгрию.

фактор в значительной степени благодаря информационной войне. Однако ресурсы сами по себе никогда не имели решающего значения. Пример многих стран показал, что чаще всего они несут проблемы и беды, и никак не способствуют процветанию государства. Азербайджан же совместно с иностранными компаниями, прежде всего, с British Petroleum, разработали ясную экономико-политическую стратегию развития отрасли, способствующую крупным инвестициям. Ключевым фактором явилось переоснащение отрасли на самом высоком технологическом уровне. Сегодня разведка, добыча и транспортировка нефти и газа в Азербайджане осуществляется на интеллектуальном и технологическом уровне, доступном лишь единицам мировых компаний.

Война технологий, боевого духа и решимости

Важнейшим фактором стала и сеть магистральных трубопроводов, терминалов и систем обеспечения, включая проекты мирового уровня - Баку-Тбилиси-Джейхан, Баку-Тбилиси-Эрзурум, Южный газовый коридор и др. Параллельно Азербайджан становился транспортным узлом регионального, а в дальнейшем - мирового уровня.

Третий фактор - создание современной высокотехнологической армии, включая формирование высокого волевого и психологического настроев командного и рядового состава. Опираясь на сильную экономику, Азербайджан все эти годы систематически наращивал военный потенциал, возможно с некоторым ущербом остальным направлениям, и это принималось обществом с глубоким пониманием. Когда Президент Азербайджана говорил об азербайджанской армии как одной из ведущих в регионе, поначалу это, вероятно, воспринималось в какой-то степени и как элемент пропаганды. Однако разгром армянской армии за 44 дня, не оставивший ей никаких шансов, подтвердил правоту главы нашего государства.

Современная война - это война технологий, боевого духа и решимости. Сегодня интеллектуальные системы, средства разведки, связи и подавления играют решающую роль в успехе. Весь мир признал, что победа Азербайджана, ее опыт в современной высокотехнологичной войне будут предметом исследований на долгую перспективу.

Четвертый фактор - блестящая дипломатия. Возможно, кому-то это покажется преувеличением, но скрытые от посторонних взоров тонкие дипломатические кружева взаимоотношений и стали одним из основных факторов победы. Роль братской Турции и, прежде всего, лично Президента Эрдогана трудно переоценить. Турция была рядом все эти десятилетия, помогая материально, технически, психологически. Когда руководители двух братских стран говорят о не имеющих аналогов в современной истории взаимоотношений между двумя странами - это абсолютная правда.

И, наконец, фактор пятый - роль личности в истории, эта известная всем аксиома. Интеллектуальное, психологическое и волевое превосходство Президента Азербайджана Ильхама Алиева над оппонентами не обсуждается, оно заметно при элементарном сравнении. Скрытые от посторонних взоров переговоры между лидерами до поры до времени остаются в тайне. Но класс выступлений, интерес и эмоциональный настрой видны невооруженным взглядом. Прекрасное образование и знание языков, опыт работы в сложнейших переговорах по подписанию "Контракта века", многолетний опыт общения с мировыми лидерами привели к формированию лидера и политика мирового класса.

И как бы тривиально это ни звучало, но наша победа сегодня - это справедливая, однозначная и безусловная победа азербайджанской нации и ее лидера - Верховного главнокомандующего, Президента Азербайджана Ильхама Алиева.

**Ибрагим ГУЛИЕВ,
вице-президент НАНА
академик**

Опираясь на идеалы гуманизма и человеколюбия

По своему масштабу конференция, посвященная памяти великого лидера Гейдара Алиева и академика Зарифы Алиевой, запомнится своей значимостью

Два дня - 30 и 31 октября - в Центральной научной библиотеке НАНА проходила Международная научная конференция "Физиология и профессиональные патологии органа зрения: фундаментальные и прикладные аспекты" и VI конгресс физиологов Азербайджана. Оба мероприятия были посвящены 100-летним юбилеям общенационального лидера Гейдара Алиева и академика Зарифы Алиевой.

Мероприятия состоялись при совместной организации Президиума НАНА, Министерства здравоохранения, Отделения биологических и медицинских наук НАНА, Национального центра офтальмологии имени академика Зарифы Алиевой, Института физиологии имени академика Абдуллы Гараева Министерства науки и образования и Общества физиологов Азербайджана.

Вначале участники мероприятия посетили могилы великого лидера Гейдара Алиева и выдающегося ученого-офтальмолога академика Зарифы Алиевой на Аллее почетного захоронения, возложили на их могилы венки и букеты цветов, почтили память.

Торжество справедливости

Затем гости ознакомились с выставкой, организованной в фойе Центральной научной библиотеки. На ней демонстрировалось около 50-ти книг, изданных в НАНА в течение этого года и посвященных общенациональному лидеру Гейдару Алиеву, а также книги, журналы и материалы конференций на различных языках мира, освещавших деятельность академика Зарифы Алиевой.

Открыв конференцию вступительной речью, президент НАНА академик Иса Габибейли подчеркнул значимость мероприятия и отметил, что в конференции принимают участие ученые и специалисты, известные физиологи из Турции, России, Беларуси, Грузии и других стран.

Напомнив, что по Распоряжению Президента Ильхама Алиева 2023 год объявлен в Азербайджанской Республике Годом Гейдара Алиева, академик Габибейли добавил, что на протяжении всего года в республике и за ее пределами, в том числе и в НАНА, проходят многочисленные мероприятия, посвященные выдающемуся государственному деятелю Гейдару Алиеву, каждое из которых стало важным научно-культурным событием в общественной жизни страны.

Говоря о богатом научном наследии академика Зарифы Алиевой и ее заслугах в развитии офтальмологии в Азербайджане, руководитель НАНА сообщил, что ученый создала

научную школу и проделала огромную работу в сфере подготовки научных кадров, также, будучи видным общественным деятелем, всегда поддерживала осуществляющую великим лидером деятельность в сфере государственного строительства.

Сказав, что конференция проходит в дни, когда происходят редкие в многовековой истории Азербайджана события, оратор подчеркнул, что благодаря принципиальной позиции и дипломатической деятельности Президента Ильхама Алиева, восторжествовала историческая справедливость, были полностью восстановлены территориальная целостность и суверенитет Азербайджана, сегодня наш трехцветный Государственный флаг гордо развевается в Карабахе, во всех уголках нашей Родины.

Отражая сущность великих побед

Руководитель НАНА сообщил также, что основным принципом в семье общенационального лидера Гейдара Алиева был принцип служения и верности народу, первый вице-президент Мехрибан Алиева также решительно и умело претворяет в жизнь идеи великого лидера и руководит широкомасштабными проектами в социально-культурной сфере, опираясь на идеалы гуманизма и человеколюбия.

Академик Иса Габибейли отметил, что мероприятия, которые проходят в рамках 100-летних юбилеев общенационального лидера Гейдара Алиева и академика Зарифы Алиевой, полностью отражают общественную и политическую сущность великих побед в области государственного строительства, одержанных под руководством главы государства, победоносного Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева.

В заключение своего выступления глава Академии наук выразил уверенность, что мысли, которые прозвучат на мероприятии, внесут положительный вклад в развитие отечественной науки.

Затем выступил председатель комитета Милли Меджлиса по здравоохранению академик Ахлиман Амиррасланов, отметивший, что по своему масштабу и охвату конференция, посвященная памяти великого лидера Гейдара Алиева и академика За-

рифы Алиевой, запомнится своей значимостью. Академик подчеркнул, что азербайджанский народ всегда с глубоким уважением чтит память этих двух великих личностей и с особой благодарностью вспоминает их заслуги перед нашей родиной и народом.

В своем выступлении замминистра здравоохранения Надир Зейналов сообщил, что 2023 год запомнился для республики рядом знаменательных событий, и рассказал о внимании и заботе, которые великий лидер оказывал развитию науки, образования, медицины и других сфер в периоды своего руководства страной, а также о ценном вкладе академика Зарифы Алиевой в развитие медицины, офтальмологии и физиологии в Азербайджане.

Исключительная роль наследия

Далее на конференции выступила вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова, отметившая, что основную сферу исследований видного офтальмолога Зарифы Алиевой составляли такие вопросы, как клиника трахомы, физиология органа зрения, профилактика и диагностика глазных патологий, возникающих под воздействием профессиональных заболеваний, а также состояние органа зрения у работников предприятий химической промышленности. По словам вице-президента, результаты этих исследований нашли отражение в ценных научных трудах, в том числе, в фундаментальных монографиях "Терапевтическая офтальмология", "Актуальные проблемы офтальмологии", "Профессиональная патология органа зрения" в 2-х частях и др.

На мероприятии также выступили декан факультета экономики тюркского мира Азербайджанского государственного экономического университета профессор Мехмет Юдже, заведующий лабораторией физиологии зрения Института физиологии имени И.П.Павлова Российской академии наук профессор Юрий Шелепин, директор Национального центра офтальмологии имени академика Зарифы Алиевой член-корреспондент НАНА Эльмар Гасымов, генеральный директор Института физиологии имени академика А.Гараева профессор Улдуз Гашимова, заведующий лабораторией Центра экспериментальной биомедицины имени И.Бериташвили профессор Мераб Цагерели (Республика Грузия), проректор Центрально-Азиатского медицинского университета Министерства здравоохранения Республики Узбекистан по учебной работе и международным связям профессор Муроджон Ботиров и другие.

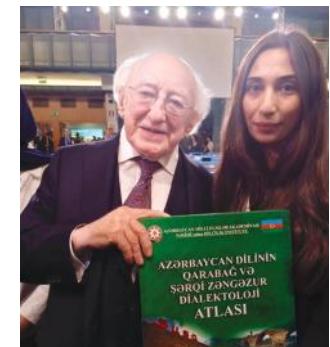
Все они говорили об исключительной роли богатого наследия академика Зарифы Алиевой, проводимых ею исследований в сфере медицины и фундаментальных трудов ученого в развитии отечественной науки, а также пожелали успешных работ международной конференции.

Мероприятие продолжилось пленарными и секционными заседаниями.

На платформе ЮНЕСКО

Майкл Хиггинс высоко оценил подарок азербайджанских лингвистов

Президенту Ирландии Майклу Хиггинсу преподнесен в дар "Карабахский и Восточно-Зангезурский диалектологический атлас азербайджанского языка".

Атлас Хиггинсу представила ведущий научный сотрудник Института языкоznания имени Насими НАНА доктор философии по филологии, доцент, представитель Азербайджана в действующей во Франции Молодежной платформе ЮНЕСКО Вафа Абдуллаева-Набиева.

Это произошло в рамках форума Продовольственной и сельскохозяйственной Организации Объединенных Наций (FAO) в гибридном формате. Форум FAO, штаб-квартира которой находится в столице Италии, посвящен обсуждению таких актуальных тем, как научные исследования, инновации, современные технологии, изменение климата, безопасность пищевых продуктов.

Майкл Хиггинс высоко оценил подарок, подчеркнув высокое качество издания, и отметил, что его подготовка потребовала кропотливого труда и значительных усилий.

Кроме того, азербайджанский ученый побывала также в посольстве Азербайджана в Италии, где преподнесла в дар сотрудникам дипмиссии книгу Məzəhər üt-türki Abdurrahima Ardabili Şirvani. В свою очередь, Институту языкоznания имени Насими НАНА была передана в дар изданная на итальянском языке книга "Шуша - культурная столица Азербайджана", написанная в соавторстве итальянским профессором римского университета Сapienza Даниэлем Поме Винчелли и азербайджанским ученым профессором Эльчином Ахмедовым.

Расширяя связи с иракскими туркманами

На заседании Президиума Академии наук был обсужден План мероприятий НАНА по расширению связей с проживающими в Республике Ирак туркманами в сфере истории, культуры и гуманитарных наук".

В своем выступлении по данному вопросу президент НАНА академик Иса Габибейли сообщил, что согласно постановлению Президиума НАНА от 12 июля 2023 года был создан Совет по координации исследований, связанных с иракскими туркманами, которому было поручено реализовать соответствующие мероприятия по систематизации и координации исследований, связанных с историей, языком, литературой, культурой, этнографией и фольклором иракских туркман.

Работать в соответствии с планом

Академик Габибейли отметил, что в постановлении Совету по координации исследований, связанных с иракскими туркманами, было поручено подготовить План мероприятий НАНА по расширению связей с проживающими в Республике Ирак туркманами в области истории, культуры и гуманитарных наук с учетом предложений научно-исследовательских учреждений, которые входят в состав отделений гуманитарных и общественных наук НАНА.

Этот вопрос, продолжил руководитель НАНА, был рассмотрен на заседании Совета по координации исследований, связанных с иракскими туркманами, которое состоялось 20 октября 2023 года, на основе отзывов и предложений членов совета был подготовлен проект Плана мероприятий.

Помимо этого, академик Иса Габибейли сообщил, что на первом заседании Совета был заслушан доклад ведущего научного сотрудника отдела диалектологии Института языкоznания имени Насими НАНА доктора философии по филологии, доцента Кюбры Гулиевой на тему "Историко-диалектологическое описание иракско-туркменского говора", также в Институте литературы имени Низами Гянджеви НАНА состоялся научный семинар, в ходе которого керкукский поэт, исследователь, литературовед, общественный деятель доктор наук Шамсаддин Кузачи выступил с докладом "Современная туркменская литература".

Сказав, что в семи университетах Ирака функционируют факультеты тюркологии, которым нужны словари и научная литература, связанные с азербайджанским языком, а также с литературой, историей, фольклором и археологией Азербайджана, академик Габибейли подчеркнул, что для удовлетворения потребностей этих университетов в соответствующих изданиях необходимые книги будут собраны в научных учреждениях и организациях НАНА и направлены в эти вузы.

Учитывая вышеизложенное, Президиум Академии наук утвердил План мероприятий НАНА по расширению связей с проживающими в Республике Ирак туркманами в сфере истории, культуры и гуманитарных наук.

С волшебным запахом лаванды

Новые исследования дендрологов посвящены применению в промышленности эфирного масла цветков *Lavandula angustifolia L*

У травянистого растения семейства яснотковых и рода лавандовых (*Lavandula*) несколько наименований - лаванда узколистная, лаванда настоящая, лаванда колосистая, колосковая или колосовая.

Несмотря на то, что родиной этого чудного лилово-пурпурного растения считается французское и испанское побережье Средиземного моря, а натурализовано оно повсеместно в Европе, северной Африке, северной Америке и в России (произрастает на Черноморском побережье), все разновидности выращивают и в нашей стране, на Абшеронском полуострове, а именно - в экспериментальной зоне Института дендрологии Министерства науки и образования. А занимается этим научный сотрудник Хаяль Алибейли.

По словам специалиста, цветки лаванды узколистной, богатой эфирным маслом, собирают и сушат стандартным методом в институтской лаборатории промышленно важных растений. Затем методом гидродистилляции (по Гинзбергу) из высущенных цветков получают само эфирное масло, компонентный состав которого впоследствии опреде-

ляется методом газожидкостной хроматографии марки "Кристал" 2000 М.

- Количество эфирных масел, - рассказала она, - варьируется в зависимости от вида растения. Особое место среди эфирномасличных растений занимает вид *Lavandula angustifolia*, в котором эфирные масла накапливаются во всех его частях.

Цветет лаванда в пору летнюю

Эфирное масло лаванды, продолжила далее специалист, обладает бактерицидными свойствами. Поэтому это растение широко используется в медицине, ароматерапии, парфюмерии, косметологии, кулинарии в различных отраслях промышленности. Потому основной целью исследования дендрологов и стало изучение химического состава и возможности использования эфирного масла в промышленности.

Лаванда - светолюбивое растение. В тени его ветви сильно вытягиваются, цветы становятся мелкими, снижается количество и качество эфирного масла. Подкармливают растение азотными, фосфорными и калийными удобрениями.

Цветет *Lavandula angustifolia* 20-35 дней, начиная с середины июня до августа (в зависимости от места произрастания) методом перекрестного опыления, иногда - самоопылением.

- Лаванда также является хорошим бальзамирующим растением. Кроме того, очень полезен лавандовый мед. Растение очень рентабельно в экономическом отношении, поэтому при весьма скромных финансовых затратах при ее выращивании можно получить приличный доход, - резюмирует Хаяль Алибейли.

Вечнозеленая *Lavandula angustifolia*

Лаванда - древнее ароматическое растение, которое выращивают во многих частях мира для различных целей. В медицине его применяют как успокаивающее (антidepressивное) средство. Оно также обладает антисептическими свойствами.

Эфирное масло лаванды также имеет широкий спектр применения, его используют как эффективное противомикробное средство для лечения прыщей, экземы и многих кожных заболеваний на коже. Как обладатель приятного аромата масло лаванды нашло свое применение в парфюмерно-косметической промышленности, фармацевтике, бытовой химии.

В результате проведенных учеными Института дендрологии научно-исследовательских работ было установлено, что это довольно неприхотливое растение, приспособившееся к условиям сухого субтропического климата Абшерона. И поскольку лаванда - вечнозеленое растение, ландшафтные дизайнеры широко используют его при озеленении парков и садов.

Галия АЛИЕВА

В Институте географии имени академика Гасана Алиева Министерства науки и образования в рамках совместного проекта Scientific Network for the Caucasus Mountain regions (Кавказская сеть для устойчивого развития горных регионов) и UNEP (программа ООН по окружающей среде) состоялось очередное заседание Национальной инициативной группы на тему "Проблемы, возникающие в водных ресурсах в результате изменения климата и антропогенных воздействий".

В мероприятии приняли участие представители научных, неправительственных, международных организаций, частного сектора и исполнительных органов.

О проделанной работе по развитию и планированию регионального диалога и сотрудничества, об актуальности проблем, возникающих в водных ресурсах, и заинтересованности международных организаций в решении этой проблемы рассказали координатор проекта Фуад Багиров и эксперт, старший научный сотрудник Института географии доктор философии по географии Натаван Джадарова.

Затем с докладами выступили преподаватель Бакинского государственного университета Анар Нуриев ("Современные проблемы водопользования в Азербайджане") и заведующий отделом Университета "Хазар" Эльшан Абдулаев ("Определение фосфора в грунтовых водах").

Отметим, что во время встречи обсуждались вопросы загрязнения и опреснения морской воды, снижения уровня Каспия, влияния климатических изменений на водные ресурсы, экономии воды, рационального использования имеющихся водных ресурсов и т.д. Кроме того, были заслушаны доклады по актуальным вопросам и проведены обсуждения, выдвинуты идеи и предложения.

В завершение мероприятия было решено подготовить отчет о результатах обсуждения, а предложения направить руководству международного проекта.

Azerbaijan's Folklore Institute embarks on cooperation with Kirkuk Culture Association

Chairman of the Kirkuk Culture Association, and Iraqi-Turkmen Journalists Union, the well-known researcher and writer Shamseddin Kuzechi has visited the Folklore Institute of Azerbaijan National Academy of Sciences (ANAS). During the meeting, the parties discussed the importance of cooperation in order to ensure joint research between folklore scholars of both countries.

The Institute of Folklore and the Kirkuk Cultural Association signed a cooperation agreement providing for the building up and strengthening mutual scientific and cultural cooperation, as well as creating new opportunities for collaborative activities to acquire, publish and research Iraqi-Turkmen folklore. The agreement was inked by Director General of the Folklore Institute, academician Mukhtar Kaz?moglu Imanov and Chairman of the Kirkuk Culture Association Shamseddin Kuzechi.

Following the meeting, Shamseddin Kuzechi donated some of his books to the Institute of Folklore.

NASA launches spacecraft to explore metal-rich asteroid Psyche

NASA on Friday launched a spacecraft from Florida on its way to Psyche, the largest of the several metal-rich asteroids known in our solar system and believed by scientists to be the remnant core of an ancient protoplanet, offering clues about Earth's formation.

The Psyche probe, folded inside the cargo bay of a SpaceX Falcon Heavy rocket, blasted off under partly cloudy skies from NASA's Kennedy Space Center in Cape Canaveral on a planned journey 2.2 billion miles (3.5 billion km) through space. The spacecraft, roughly the size of a small van, is due to reach the asteroid in August 2029. The launch marks the latest in a series of recent NASA missions seeking insights about the origins of our planet about 4.5 billion years ago by sending robotic spacecraft to explore asteroids - primordial relics from the dawn of the solar system.

NASA said that asteroid Psyche measures roughly 173 miles (279 km) across at its widest point. It resides on the outer fringes of the main asteroid belt between the planets Mars and Jupiter.

Providing more details, the space agency said that cargo-faring panels enclosing the spacecraft inside the nose of the rocket's upper stage were jettisoned about five minutes after launch, and the probe itself was released into space about an hour later. It said the process for the spacecraft to autonomously unfurl its twin solar panels and to point its communications antennae toward Earth takes around two hours.

The detection of the probe's first radio signals was confirmed shortly after it was seen on live video floating free from the rocket by microcontrollers at NASA's Jet Propulsion Laboratory (JPL) near Los Angeles. The JPL team plans to spend the next three to four months conducting checks of the spacecraft's systems before sending it on its deep space journey, reported Reuters.

NASA said that the spacecraft would then orbit it for 26 months after reaching the asteroid, scanning Psyche with instruments built to measure its gravity, magnetic properties, and composition.

According to the leading hypothesis, the asteroid is the once-molten, long-frozen inner hulk of a baby planet torn apart by collisions with other celestial bodies in the early solar system. It orbits the sun about three times farther than Earth, even at its closest to our planet.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Паشاева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийт, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000